

DE PROOSDIJKOERIER

september 2001, jaargang 17-nummer 3

Colofon

'De Proosdijkoerier' is een kwartaaluitgave van de Historische Vereniging 'De Proosdijlanden' geregistreerd onder ISSN 1388-7165

Redactie:

Joop. Frankenhuizen, (eindredacteur)
Ton Hagen,
Jan Rouwenhorst,
Fred de Wit.

Redactieadres:

J.A. Frankenhuizen, Trilgras 16,
3648JD Wilnis
Tel: 0297-282938
e-mail: jfrankenhuizen@hetnet.nl

Bestuur:

P.C. Grundmann, voorzitter
Herenweg 38, 3648CJ Wilnis
Tel: 0297-281578

H.J. Röhling, vice voorzitter
Middenwg 1, 3641RB Mijdrecht
Tel: 0297-561474

H. Strubbe, secretaris
Kievitslaan 20, 3645KL Vinkeveen
Tel: 0297-262560

M. Th. Pietersen-Mourits, 2^e secretaris
Dr. J. Severijnplantsoen 2
3648VB Wilnis. Tel: 0297-282462

N. van Tol-Burgers, penningmeester
Padmosweg 38, 3648BG Wilnis
Tel: 0297-284213

N. van Beek, 2^e penningmeester &
ledenadministratie. Irenestraat 14
3648BB Wilnis Tel: 0297-284234

A. Hagen, Toermalijn 1, 3643AA
Mijdrecht. Tel: 0297-287550

Public Relations:

E. Swaab, Dorpsstraat 6
3641EC Mijdrecht Tel: 0297-287469

Postadres vereniging:

Postbus 65, 3648ZH Wilnis

Website: www.histver-pl.nl

Lidmaatschap:

Lid worden kan door aanmelding bij de ledenadministratie op bovenstaand adres.

De jaarlijkse bijdrage bedraagt fl. 30,-

Doelstelling:

De vereniging stelt zich tot doel belangstelling te wekken voor de geschiedenis van de Ronde Venen en een stimulerend aandeel te leveren in de ontwikkeling van de regionale en plaatselijke geschiedenis in de ruimste zin.

Oplage: ca. 650

Opmaak verzorgd door eindredacteur.
Drukkerij: Drukkerij Avanti Wilnis

Bij de voorplaat

Dorpsstraat 59 te Wilnis. Het voormalige postkantoor

In het kader van de aandacht die onze vereniging besteedt aan de in de gemeente aanwezige monumentale panden, welke door de eigenaren op voortreffelijke wijze in stand worden gehouden, dit keer het voormalige postkantoor aan de Dorpsstraat te Wilnis

Het voormalige postkantoor aan de Dorpsstraat in 1915. Foto H. van Soest

In 1869 heeft een dorpsbrand in Wilnis een groot gedeelte van de dorpsstraat in de as gelegd. Vanaf de huidige Stationsweg tot aan de Ir. Enschedeweg is het noordelijke gedeelte in vlammen opgegaan. Het jaar daarop kocht Hermanus van Soest uit Bunnik voor fl. 250,- op die plek een stuk braakliggende grond, bouwde daarop een woning en vestigde er een schildersbedrijf. Voor de vloerdelen gebruikte hij deels verkoold hout overgebleven uit genoemde brand. De gedachte hierachter was "hout dat gebrand heeft verrot niet". Tot 1883 was in het pand een kruidenierswinkel gevestigd. Volgens de huidige bewoner Herman van Soest "was het een van de vele kruidenierwinkels toen in de Dorpsstraat". In 1883 werd Hermanus van Soest tevens kantoorhouder van de toenmalige Post. Vervolgens hebben vier geslachten Van Soest in deze woning gewoond en gewerkt. Eerst als huisschilders met kantoor aan huis en later uitsluitend als postkantoorhouders. Bij de pensionering in 1987 van de huidige bewoner werd het kantoor door de PTT verlaten en verplaatst naar een ander gebouw in de Wilnise Dorpsstraat. Daar werd toen een dochter van Herman van Soest kantoorhoudster. De woning Dorpsstraat 59 draagt sindsdien de naam 't Posthuis'. Het pand is door de gemeente De Ronde Venen op de gemeentelijke monumentenlijst geplaatst en wordt van belang geacht vanwege de architectuurhistorie, de gaafheid van de hoofdvorm en de plaats in het straatbeeld van Wilnis in relatie met de daar aanwezige historische bebouwing.

Van de voorzitter

In memoriam Adriaan Turkenburg

Op 2 juli 2001 is in zijn woning aan de Baambrugse Zuwe te Vinkeveen plotseling overleden de heer Adrianus Comelis Turkenburg. Hij was één van onze actiefste leden hoewel hij door zijn toenemende invaliditeit de laatste jaren geen vergaderingen en bijeenkomsten meer kon bijwonen. Op 3 augustus 1984 reeds voor de officiële oprichting van onze vereniging meldde hij zich aan als lid. Hij heeft een zeer werkzaam aandeel aan onze vereniging geleverd. Naast een aantal artikelen van zijn hand heeft hij in het begin van de negentiger jaren een drietal afleveringen geschreven over de oorlogstijd in Vinkeveen. De vereniging telde toen nog een klein aantal leden zodat de verspreiding van deze artikelen zeer beperkt was. Bovendien zijn na 1991 nog veel gegevens omtrent de oorlog beschikbaar gekomen zodat hij in 2000 een manuscript beschikbaar stelde dat voor de uitgave van een boekwerk geschikt was. Inmiddels was door onze vereniging de Stichting Proosdijer Publicaties (S.P.P.) in het leven geroepen zodat de mogelijkheden tot publicatie beschikbaar waren.

In november 2001 werd op een historische plek aan het einde van de Baambrugse Zuwe het boekwerk "'Vinkeveen en de Tweede Wereldoorlog'" aan pers en publiek gepresenteerd. Een stuk levenswerk van Adriaan kwam hiermede voor Vinkeveeners en Oud-Vinkeveeners maar ook voor andere belangstellenden in de oorlogsgeschiedenis beschikbaar. Voor dit werk moet men bewondering hebben want het is geen sinecure om deze beladen tijd op schrift te stellen. Adriaan heeft de moed opgebracht dit tijdperk op een integere te verwoorden. Ondanks zijn toenemende invaliditeit heeft hij steeds het belang van de geschiedschrijving over deze periode voor ogen gehad. Hij heeft voor Vinkeveen een monument opgericht in de vorm van dit boek waaraan tot in lengte van jaren zal de naam van Adriaan Turkenburg verbonden zal blijven. Het verscheiden van Adriaan is ook voor onze vereniging een groot verlies. Wij zullen missen en hem in dankbaarheid blijven gedenken.

Ledenwerfactie

In september zal worden gestart met een ledenwerfactie die de gehele gemeente De Ronde Venen zal omvatten. Er zal huis-aan-huis een wervingsfolder worden bezorgd om te trachten het ledenaantal aanmerkelijk te vergroten. Op het moment van het schrijven van dit stukje stonden er 582 betalende leden ingeschreven. Gezien de grootte van de gemeente moet er nog een aanmerkelijk aantal potentiële leden woonachtig zijn. Wij zullen trachten zoveel mogelijk van deze inwoners bij de vereniging te betrekken. Een totaal aantal van ca 1000 leden moet in de toekomst mogelijk zijn. Wij zullen onze uiterste best doen, doet u ook mee?

De voorzitter,
P.C. Grundmann

Inhoudsopgave

66	Bij de voorplaat
67	Van de Voorzitter
68	Van de redactie
69	Reconstructie van de bebouwing en de bewoning aan de Herenweg te Vinkeveen rond 1830
69	Donker Wilnis
75	Anthony Pieter van Dishoeck, Proost van Sint Jan
79	Goeie ouwe tijd, vergeet het maar
82	De vroedvrouw
85	De krankzinnige
87	Zegel van Paulus Abraham Gilles?
89	Toen en nu het leven
90	Mededelingen
93	Een dagje rijksarchief
95	Mededelingen
95	Nieuwe leden

Van de redactie

In het vorige nummer van "De Proosdijkoerier" heeft de redactie veel aandacht besteed aan Vinkeveen en Waverveen. Uit diverse reacties hebben wij vernomen dat dit wordt gewaardeerd. Wij zullen ons best doen om hiermee rekening te houden, alhoewel dit wat Vinkeveen betreft niet gemakkelijk zal zijn omdat de archieven van Vinkeveen van vóór 1813 verloren zijn gegaan. Verhalen over Vinkeveen van vóór die tijd kunnen wij u daarom niet beloven.

Wij zullen moeite doen om in het Utrechts Archief en het Algemeen Rijksarchief hier onderzoek naar te doen maar het opzoeken van die stukken vraagt meer tijd en brengt ook extra kosten met zich mee. Denk maar aan de reiskosten. Voor Mijdrecht, Wilnis en Waverveen ligt dat gemakkelijker omdat die gegevens in het gemeentehuis te Mijdrecht aanwezig zijn.

De heer Kolenberg uit Hengelo gaf ons nog enige aanvullingen op het interview dat Joop Frankenhuizen met Theo van Rijnsoever had. Deze voegen aan het wezenlijke van het artikel niet veel toe of af. Achteraf blijkt dat na het lezen van een artikel sommige feiten ook nog wel vermeld hadden kunnen worden maar dat zal altijd wel zo blijven. Volgens de heer Kolenberg was de route van de trekschuit echter anders. Bij de aftakking Nieuwersluis ging men toen linksaf de Angstel op richting Ouderkerk. Hij reageerde eveneens op het door Jan Rouwenhorst gepubliceerde rapport over Vinkeveen uit 1946. Hij vond dit rapport wel erg somber. Dat vinden wij ook, maar op onjuistheden die in dat rapport zijn we echter niet attent gemaakt.

In dit nummer van "De Proosdijkoerier" schrijft Joop Frankenhuizen over Aaltje Bubak, een 100-jarige vroedvrouw uit Mijdrecht en over de goeie ouwe tijd waaruit u zelf maar moet concluderen wat daaraan zo goed was. Verder schrijft hij over een gemakshalve krankzinnig verklaarde vrouw uit Mijdrecht die in 1791 in een gesticht wordt opgesloten en voorwendde daar zwanger gemaakt te zijn. Waarop de hel los brak. Fred de Wit bezocht het stadsarchief van Vlissingen en wat hij daar vond over Anthony Pieter van Dishoeck, Proost van Sint Jan, kunt u eveneens in dit nummer vinden. Piet Koster heeft zo zijn twijfels dat het zegel van Paulus Abraham Gillis, ambachtsheer van Waverveen, niet aan hem heeft toebehoord. Hij legt uit waarom. Tenslotte heeft Jan Rouwenhorst een

verhaal bewerkt dat de Mijdrechtse middenstander Floor van Spengen enige jaren voor zijn overlijden heeft opgeschreven.

Het samenstellen van een nieuw nummer voor de Proosdijkoerier is geen gemakkelijke taak. De redactie streeft naar een zo groot mogelijke diversiteit. Dat wil zeggen dat we, als het enigszins kan, een stukje historie publiceren uit de diverse kernen. Maar daarmee zijn we er niet. De onderwerpen moeten ook verschillend zijn. Niet alleen naar tijdsbeeld maar ook naar inhoud.

Dat wil dus zeggen niet alleen artikelen over het onderwijs of genealogie maar ook niet alleen uit de 18e eeuw. Wanneer we dat niet doen houden we geen rekening met de interesse van onze lezers, die nog al verschillend is, zoals bleek uit een enquête die we enige jaren geleden hebben gehouden. Bovendien is er nog een ander probleem. Voor het ene verhaal hebben we twee pagina's nodig en voor het andere wel twintig. Het blad verschijnt vier keer per jaar en niet elk artikel leent zich ervoor om een vervolg te krijgen in een volgend nummer.

Er doet zich nog een ander probleem voor. Verleden jaar is door de Stichting Proosdijer publicaties een boek uitgebracht over de geschiedenis van de R.K. parochie in Driehuis. Het boek is goed verkocht maar er zijn nog exemplaren over. Het boek over de oorlogsjaren in Vinkeveen is een enorm succes en moest zelfs verschillende keren worden herdrukt. Het boekje van Angstel tot Kromme Mijdrecht, waar het leven van verschillende bekende mensen uit De Ronde Venen en Abcoude wordt beschreven, wordt minder goed verkocht. Het financiële risico hiervan is gelukkig niet voor onze stichting. Hiermee moeten we vaststellen dat de uitgifte van boeken een riskante zaak is en goed moet worden doordacht.

Reconstructie van de bebouwing en bewoning aan de Herenweg in Vinkeveen rond 1830

door J.M. Klijn

In dit artikel wordt een reconstructie gegeven van de bebouwing en bewoning aan de Herenweg van Vinkeveen omstreeks het jaar 1830. Een straatnaamgeving met huisnummering per straat zoals we die tegenwoordig kennen, bestond in 1830 nog niet. In kleine plaatsen zoals Vinkeveen werd volstaan met het doorlopend nummeren van de huizen, grotere plaatsen en steden werden verdeeld in wijken, aangeduid met een letter of cijfer. De doorlopende nummering veroorzaakte dat de nummering door wijzigingen in de bebouwing nog al eens veranderde.

De huisnummering werd onder meer gebruikt voor het specificeren van de plaats van geboorte of overlijden in de akten van de burgerlijke stand en de woningaanduiding in het bevolkingsregister. Van deze huisnummering zijn echter geen kaarten bekend. In de registers van de volkstellingen, die onder andere werden gehouden in 1830 en 1840, zijn per huisnummer de bewoners vermeld met hun beroep, leeftijd en burgerlijke staat. Door deze gegevens te combineren met de gegevens uit de Oorspronkelijk Aanwijzende Tafel (OAT) van het kadaster uit 1832, waarin per perceel de eigenaars vermeld worden, kan een redelijk betrouwbare reconstructie worden gemaakt van de huisnummering, bewoners, eigenaren en de ligging op de ligging op de kaart.

In tabel 1 wordt het resultaat van deze reconstructie getoond voor de huidige Herenweg, lopend vanaf de Gemeenlandsbrug tot aan de Heulbrug. In de kolommen staan achtereenvolgens het huisnummer (in 1830), het (vermoedelijke) perceelnummer volgens het kadaster (in 1832), de eigenaar van het perceel, het beroep van de eigenaar, de hoofdbewoner van het huis en het huidige adres (in 2001). De huisnummering bevat ook ongenummerde huizen, die in de tabel op hun oorspronkelijke plaats gelaten zijn (bv. tussen de nummers 5 en 6a/b en tussen de nummers 11 en 12). Sommige huizen zijn verdeeld in meerdere woningen die dan vervolgens met een letter aangegeven worden (bv. 3a, b en c). Sommige huisnummers komen dubbel voor. In de gegevens van de volkstelling worden deze onderscheiden door een 'wijknummer'. In de tabel is dit nummer tussen haakjes aangegeven.

Bij het gebruik van deze tabel dient men de nodige voorzichtigheid in acht te nemen; de relatie tussen huisnummer en perceelnummer is

niet in alle gevallen even zeker en berust op een aantal aannamen.

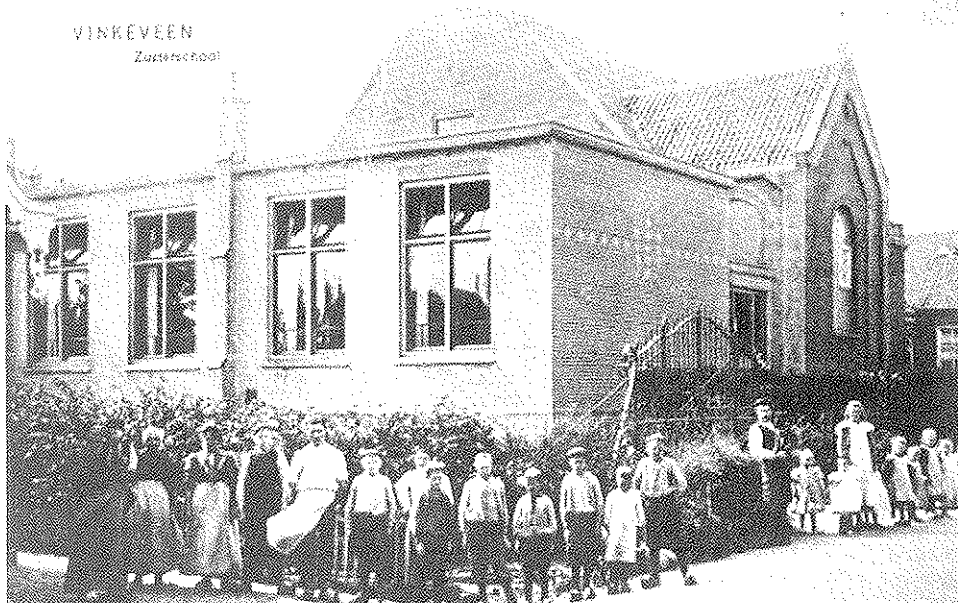
Met het perceelnummer kunnen we de woning lokaliseren op de kadastrale kaart van 1832, de zgn. minuutplans. De originele kaarten berusten bij Het Kadaster en zijn niet of nauwelijks toegankelijk. Kopieën hiervan zijn aanwezig in Het Utrechts Archief. Ook de historische vereniging 'De Proosdijlanden' beschikt over een set kopieën. Hiervan zijn overtrekken gemaakt van de delen die voor de bebouwing van belang zijn. In deze overtrekken is de gereconstrueerde huisnummering uit tabel 1 aangebracht. Het resultaat is te vinden in de figuur 1 (Gemeenlandsbrug tot aan huidige Baambrugse Zuwe), figuur 2 (tot de kruising met de Julianalaan en Bernhardlaan) en figuur 3

Donker Wilnis

Duld Edel-Achtbaar Burgervader Dat ik met Eerbied tot u nader En deze bede tot U richt: Geef Burgemeester, Geef ons licht ! Want zonder maan of stergeflonker Verzinkt ons heele dorp in 't donker En 't is geen onbedreven man Die dan zijn weg nog vinden kan. Want met een heel klein ongeluk Breekt hij zijn hals of beenen stuk. Ook is de Wetering niet pluis Als men des avonds gaat naar huis Dit ondervond de Heer Verdam Toen hij van huis naar Wilnis kwam Want had gij hem niet bijgestaan Hij was verdronken en	vergaan Het dorp had vroeger een lantaren Waarop het oog met vreugd mocht staren Maar waar het thans ook zoekt en ziet Lantarens neen die vindt het niet Verg gunstig 't oor naar onze klachten En laat niet hoop'loos ons versmachten Doe ons weldadigheid O Heer En geef ons een lantaren weer November 30, 1877 L.C. Lagaaij Uit naam van de bewoners van de Kom der Gemeente Wilnis Opm. Klaas Verdam was destijds gemeentesecretaris Van Mijdrecht en Wilnis
--	---

Huis	Perceel	Eigenaar	Beroep	Hoofdbewoner	Huidig adres
1	E-3	Jannetje Kints c.s.	bouwman	Cornelis Donicie	Herenweg 309
2a	E-6	Jan Paulus Brants	bakker	Johannes Paulus Brands	Herenweg 307
2b	E-7	Jan Paulus Brants	bakker	Willem van Leeuwen	Herenweg 307
3a	A-867	wed. Herman van der Lee		Dirk Mars	Herenweg 280-288
3b	A-868	wed. Herman van der Lee		Hendrik de Ruijter	Herenweg 280-288
3c	A-869	wed. Herman van der Lee		Arie Verweij	Herenweg 280-288
4	E-13	Jan van Leeuwen	rentenier	Hubertus Francois van der Linden	Herenweg 303
5	A-840	wed. Hendrik van Wijngaarden	veenman	Cornelis Verweij	Herenweg 276
ong.	E-19	Pieter Haak		Pieter Haak	Herenweg 285
6a	E-30	Pieter van Hattum	veenman	Willem Breure	
6b	A-837	wed. Hendrik van Wijngaarden	veenman	Leendert van Wijngaarden	Herenweg 274
7a	E-28	Pieter van Hattum	veenman	Kornelis de Groot	Herenweg 269
7b	E-29	Pieter van Hattum	veenman	Cornelis Hogendoorn	Herenweg 269
7	E-25	Arie Berkelaar	veenman	Hendrik Berkelaar	Herenweg 269
8	A-814	Herman Jan van Doorn	chirurgijn	Jan de Ruijter	Herenweg 270-272
9a	E-34	Pieter van Hattum	veenman	Anthonie Aarsman	Herenweg 261
9b	E-35	Pieter van Hattum	veenman	Willem Liesveld	Herenweg 261
10a	E-42	Pieter van Hattum	veenman	Cornelis de Boer	Herenweg 257
10b	E-42	Pieter van Hattum	veenman	Albert Stokhof	Herenweg 257
11	A-810	Willem Kromwijk	bouwman	Willem Cromwijk	Herenweg 260
ong.	E-45	Bernardus Plomp	timmerman	Jakob Wigmore	Herenweg 255
12	A-779	Cornelis van Vliet	bouwman	Cornelis van Vliet	Herenweg 254-258
13	E-54	Dirk Rietveld	veenman	Dirk Rietveld	Herenweg 251
14	A-773	Pieter van Hattum c.s.	veenman	Hendrik Boetekees	Herenweg 244-246
15	A-745	R.C. Kerk		Reijer Kok	Herenweg 240
16(1)	E-59	Gerlof Spruit	chirurgijn	Geerlach Jacobus Spruijt	Herenweg 233
16a(2)	E-60	Gerlof Spruit	chirurgijn	Bart Broeder	Herenweg 233
16b(2)	E-61	Gerlof Spruit	chirurgijn	Pieter Brouwer	Herenweg 233
17	E-64	Pieter van Zwieten c.s.	veenman	Pieter van Zwieten	Herenweg 225-227
18	A-736	wed. Paulus van Bremen	bouwman	Willem van Schaik	Herenweg 228
19a	A-738	R.C. Armen van Vinkeveen		Neeltje Schinkel	Herenweg 224
19b	A-739	R.C. Armen van Vinkeveen		Jan van Zwieten	Herenweg 224
20	A-711	Willem van Heeringen	veenman	Willem van Heeringen	Herenweg 222
21	A-701	erven Jan Oudshoorn		Willem Verburg	Herenweg 210
22	E-75	Hervormde Gemeente Vinkeveen		Hendrik Gaveel	Herenweg 205-209
23	A-678	Hendrik Gijzen	bouwman	Hendrik Gijzen	Baambrugse Zuwe 1-3
24a	E-84	Willem van Heeringen	veenman	Klaas van Heeringen	Herenweg 187-193
24b	E-85	Willem van Heeringen	veenman	Pieter van Zwieten	Herenweg 187-193
24c	E-86	Willem van Heeringen	veenman	Cornelis Mulder	Herenweg 187-193
25	A-672	Maarten Brouwer	bouwman	Maarten Brouwer	Herenweg 206
26	E-89	Pieter de Wit	veenman	Jan Brouwer	Herenweg 177
27a	E-90	Pieter de Wit	veenman	Pieter de Wit	Herenweg 177
27b	E-91	Pieter de Wit	veenman	Hendrik Daalhof	Herenweg 177
27c	E-92	Pieter de Wit	veenman	Jan Hendrik Klijboker	Herenweg 177
27d	E-93	Pieter de Wit	veenman	Gerrit Grandeman	Herenweg 177
28	A-645	Kors van Harten	schipper	Kors van Harten	Herenweg 204
29	E-96	Cornelis Schouten	smid	Cornelis Schouten	Herenweg 173
30	E-101	erven Jacob Goedknegt		Cornelis van Vliet	Herenweg 171
31a	E-104	Willem Kruijswijk	veenman	Dirk Sondervan	Herenweg 167
31b	E-105	Willem Kruijswijk	veenman	Geertruida van den Berg	Herenweg 167
31c	E-106	Willem Kruijswijk	veenman	Hendrik Compier	Herenweg 167
32	E-109	Cornelis de Bruin Jz.	kastelein	Alida Klijnzoon	Herenweg 159
33a	E-114	Willem Feddema	timmerman	Jorden Zwaan	Herenweg 165
33b	E-113	Willem Feddema	timmerman	Willem Feddema	Herenweg 165
34	A-615	Jan Verhoef	bakker	Jan Verhoeff	Herenweg 194
35	E-117	Hervormde Gemeente Vinkeveen		Albertus Zeiderd	Herenweg 139
36a	A-611	Hervormde Armen Vinkeveen		Jan van Duijn	Herenweg 186
36b	A-612	Hervormde Armen Vinkeveen		Jan van Doorn	Herenweg 186
37	E-125	Hendrik Croese Ez.	koopman	Huijbertje van Rooijen	Herenweg 129
38	A-592	Cornelis Croeze	ambachtsheer	Jan Schreurs	Herenweg 172
39	E-127	Pieter van Hattum	veenman	Petrus van Hattum	Herenweg 127
40	A-591	Hendrik Viervant	notaris	Willem Voorn	Herenweg 162
41	E-137	erven Jacob Goedknegt		Pieter Smallenburg	Herenweg 117
42	A-571	erven Jacob Goedknegt		Arie Versteegt	Provinciale weg
43	E-140	Jacob Deugd	veenman	Jacobus Deugd	Provinciale weg
44a	E-149	Pieter Pleunen	winkelier	Johannes van Ackooij	Provinciale weg
44b	E-150	Pieter Pleunen	winkelier	Cornelis de Groot	Provinciale weg
45a	A-562	Cornelis Croeze	ambachtsheer	Gelof Buijs	Provinciale weg
45b	A-562	Cornelis Croeze	ambachtsheer	Pieter Pleunen	Provinciale weg
45c	A-562	Cornelis Croeze	ambachtsheer	Krijn van Zwieten	Provinciale weg

52a(1)	E-178	Dirk Kok	scheepmaker	Dirk Kok	Herenweg 75
52b(1)	E-178	Dirk Kok	scheepmaker	Willem Bijleveld	Herenweg 75
52c(1)	E-178	Dirk Kok	scheepmaker	Johannes Houman	Herenweg 75
52a(2)	E-179	Dirk Kok	scheepmaker	Gerrit Kolenberg	Herenweg 75
52b(2)	E-179	Dirk Kok	scheepmaker	Hendrik Plomp	Herenweg 75
53a	A-481	erven Jan Bos		Jijn Hackaj	Herenweg 98
53b	A-482	erven Jan Bos		Hermanus Doniad	Herenweg 98
54	E-184	Jan van Leeuwen c.s.	veenman	Johanna Houman	Herenweg 71-73
55	E-184	Jan van Leeuwen c.s.	veenman	Jan Maijenburg	Herenweg 71-73
56a	E-195	Jan van Leeuwen	rentenier	Teuntje Plomp	Herenweg 69
56b	E-196	Jan van Leeuwen	rentenier	Johannes Groenintwoud	Herenweg 69
56c	E-197	Jan van Leeuwen	rentenier	Leendert Haak	Herenweg 69
57a	A-460	Cornelis Kroes	bouwman	Pieter van Eijk	Herenweg 68-74
57b	A-460	Cornelis Kroes	bouwman	Jan Verder	Herenweg 68-74
58a	A-442	Dirk van der Vaart	timmerman	Petrus van Vliet	Herenweg 56-58
58b	A-442	Dirk van der Vaart	timmerman	Dirk van der Vaart	Herenweg 56-58
59	E-193	Cornelis Kroes c.s.	veenman	Cornelis Bunnik	Herenweg 69
60a	E-200	Gerrit Krook	veenman	Pieter de Koning	Herenweg 61-67
60b	E-200	Gerrit Krook	veenman	Gerrit Krook	Herenweg 61-67
61	A-416	Jan Spruijt	bouwman	Jan Spruijt	Herenweg 54
62 (1)	E-205	Jan de Koning	veenman	Jan de Koning	Herenweg 51
62 (2)	A-410	Nicolaas Brouwer	bouwman	Klaas Brouwer	Herenweg 50
63	A-385	Dirk van Leeuwen c.s.	rentenier	Boudewijn van Harten	Herenweg 46
64	E-215	wed. Cornelis Nieuwendijk	bouwwrouw	Dirk van Houten	Herenweg 31
65 (1)	A-380	Jan van Leeuwen	rentenier	Jan van Leeuwen	Herenweg 42
65 (2)	E-245	Roelof ten Hoorn	marktschipper	Jan van der Leden	Herenweg 36
66	E-244	Thimotheus van den Bosch	bakker	Willem Kok	Herenweg 34
67	E-244	Thimotheus van den Bosch	bakker	Thimotheus van den Bosch	Herenweg 32
68	B-71	wed. en erven Adrianus Verdam		Anthonie van Dijk	Achter De Heul
69	E-243	Roelof ten Hoorn	marktschipper	Roelof ten Hoorn	Herenweg 14
70	E-242	Johan Arnold Giebels	med. doctor	Johan Arnold Giebels	Herenweg 12
71				Hermanus Frohnen	?
72	E-228	Jacobus Leeflank	bouwman	Jakob Leeflang	Herenweg 19-21
73	E-241	Hermanus Donicie	scheepmaker	Jan Pook	Herenweg 8-10
74a	E-240	Anthony van Westing	kleermaker	Anthonie van Westing	Herenweg 6
74b	E-240	Anthony van Westing	kleermaker	Gerrit Sanetto	Herenweg 6
75a	E-229	Hendrik Verder	timmerman	Cornelis Pot	Herenweg 3-11
75b	E-230	Hendrik Verder	timmerman	Huibert de Vink	Herenweg 3-11
75c	E-231	Hendrik Verder	timmerman	Stijntje Schinkel	Herenweg 3-11
75d	E-232	Hendrik Verder	timmerman	Cornelis Spruijt	Herenweg 3-11
76a	E-239	Thimotheus van den Bosch c.s.	bakker	Johanna Blom	Herenweg 4
76b	E-239	Thimotheus van den Bosch c.s.	bakker	Willem Bakker	Herenweg 4
76c	E-239	Thimotheus van den Bosch c.s.	bakker	Hendrik Jakobus van Jaarsveld	Herenweg 4
77	E-238	Thimotheus van den Bosch c.s.	bakker	Karel Karels Suister	Herenweg 2
78	E-233	Hendrik Verder	timmerman	Hendrik Verder	Herenweg 1

De R.K. Zusterschool met daarachter de H. Antoniuskerk. Deze werd in 1842 gebouwd, ter vervanging van de schuurkerk welke tot dan in het Achterbos in gebruik was.

De grond voor de kerk en het pastoriehuis aan de Herenweg is gekocht van J. Deugd via akte van 24 november 1841. Het kerk is gefinancierd door bijdragen van de gemeentenaren, uit eigen middelen en subsidies van Rijk en Provincie. De kerk met pastorie, tuin en erf met het daarachter gelegen kerkhof is bekend als secties E522 t/m 525

1. Cornelis Donicie, veehouder, en Jannigje Blom met 4 vier kinderen en knecht.

2a. Johannes Paulus Brands, broodbakker, en Geertrui van der Reij met bakkersknecht en dienstmeid

2b. Willem van Leeuwen, werkman, en Pleuntje Nagtegaal met knecht.

4. Hubertus Francois van der Linden, zonder beroep en Clazina van Leeuwen met 5 kinderen.

ong. Pieter Haak, arbeider, en Weintje Oosterlaak met 2 kinderen en schoonmoeder en Metje Verweij, jongevrouw, 39 jaar.

6a. Willem Breure, veenman, en Maria Hooftman met 1 kind.

7. Hendrik Berkelaar, visser, en Willemtje Verweij met 5 kinderen.

7a. Kornelis de Groot, metselaar, en Matje Egbers met 1 kind.

7b. Cornelis Hogendoorn, veenman en Gerritje Brozius met 5 kinderen.

9a. Anthonie Aarsman, arbeider, en Willemijntje Druppel.

9b. Willem Liesveld, arbeider, en Emmetje Watelaar met 4 kinderen en Dirk Kieft, jongeman, 15 jaar.

10a. Cornelis de Boer, tuinman, en Maria Breukes.

10b. Albert Stokhof, arbeider, en Teuntje Woerden met 3 kinderen.

ong. Jakob Wigmore, timmerman, en Aagje Fonteijn met 1 kind en dienstmeid.

13. Dirk Rietveld, veenman, en Maria Oeleman met 3 kinderen en dienstbode.

16a. Bart Broeder, schippersknecht, en Annigje van Heijningen met Arie van Heijningen, jongeman, 62 jaar.

16b. Pieter Brouwer, arbeider, en Jansje Kruijswijk met 3 kinderen.

16. Geerlach Jacobus Spruijt, chirurgijn en vroedmeester, en Cornelia Niekerk met Anna Groes, weduwe, 3 kinderen Niekerk en dienstbode.

17. Pieter van Zwieten, veenman, met 3 kinderen.

22. Hendrik Gaveel, onderwijzer der jeugd, en Helena Maria Spruijt, met 3 kinderen en Neeltje Gaveel, jongevrouw, 24 jaar.

3a. Dirk Mars, scheepsmakersknecht, en Stijntje Verhart met Klaas van Doorn, 12 jaar en Antonie van Doorn, 8 jaar en Arie van Doorn, 24 jaar, schippersknecht.

3b. Hendrik de Ruijter, arbeider, en Pietje Bos met 1 kind.

3c. Arie Verweij, veehouder, en Jannetje Griffioen met 4 kinderen.

5. Cornelis Verweij, veehouder, en Geertje Hogeveen met 1 kind en Alida Hogeveen, jongevrouw, 17 jaar.

6b. Leendert van Wijngaarden, veehouder, en Krijntje Vermeulen met Johanna Berkhout, jongevrouw, 27 jaar.

8. Jan de Ruijter, veehouder, en Annigje Schipper met 3 kinderen Oussoren.

11. Willem Cromwijk, veehouder, en Stijntje Gijsen met 3 kinderen, knecht en meid.

12. Cornelis van Vliet, veehouder, en Maria de Lange met 5 kinderen.

14. Weduwe Matje van der Vaart, veehoudster, Hendrik Boeteekees, veehouder, en Hendrika Vermolen, met 3 kinderen en Gerrit Vermolen, jongeman, 22 jaar en Gijsje Vermolen, jongevrouw, 14 jaar.

15. Reijer Kok, veehouder, en Cornelia van Beuzekom met 1 kind, knecht en meid.

18. Willem van Schaik, veenman, en Maria van der Heijden met Hendrik van Beemen, jongeman, 20 jaar en Pieter van Schaik, 73 jaar.

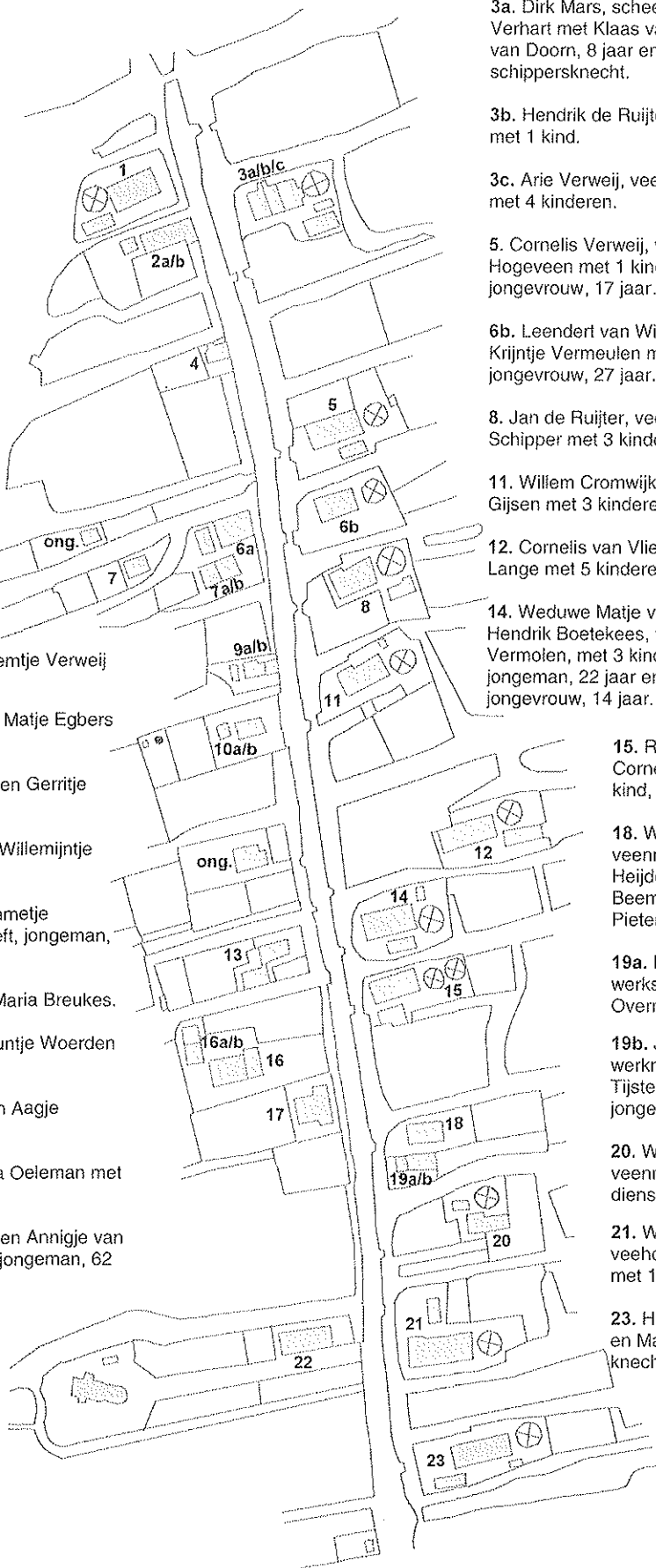
19a. Neeltje Schinkel, werkster, met 4 kinderen Overmars.

19b. Jan van Zwieten, werkman, en Geertrui Tijsterman met Frans van Eijk, jongeman, 20 jaar, arbeider.

20. Willem van Heeringen, veenman, met 3 kinderen en dienstmeid.

21. Willem Verburg, veehouder, en Pietje Korver met 1 kind, knecht en meid.

23. Hendrik Gijsen, veehouder, en Marritje Zaal met 1 kind, 2 knechten en meid.

Figuur 1. Detail kadasterkaart Vinkeveen 1832 van de Herenweg (Gemeenlandsbrug tot Baambrugse Zuwe) met daarin de huisnummering en bewoning volgens de volkstelling 1830.

24a. Klaas van Heeringen, werkmán, en Adriana Broeder met 4 kinderen en Dirk Kleebeuker, jongeman, 33 jaar, arbeider.

24b. Pieter van Zwieten, veenman, en Meindje van Heeringen met 4 kinderen.

24c. Cornelis Mulder, nachtwaker, en Marritje van Heeringen met 4 kinderen.

26. Jan Brouwer, arbeider, en Willemijntje Griffioen met 1 kind.

27a. Pieter de Wit, rietdekker, en Anna Grondman met 1 kind en Jan Kolenberg, weduwnaar, 70 jaar.

27b. Hendrik Daaihof, arbeider, en Anna van Zwieten.

27c. Jan Hendrik Klijboker, veenman, en Sara Maria Coupe met dienstmeid.

27d. Gerrit Grandeman, arbeider, en Hendrikje van Ettekoven met 2 kinderen.

29. Cornelis Schouten, ijzersmid, en Anna Wittebol met 3 kinderen en knecht.

30. Cornelis van Vliet, turfschipper, en Antje Streefkerk met 2 kinderen en Elizabeth Streefkerk jongevrouw, 23 jaar, naaister en Grietje Streefkerk, jongevrouw, 15 jaar.

31a. Dirk Sondervan, en Niesje van Ruiten.

31b. Geertruida van den Berg, winkelierster, met 3 kinderen Kruiswijk.

31c. Hendrik Compier, arbeider, en Aaltje Vergeer met 4 kinderen.

32. Alida Klijnzoon, kasteleinesse, met 7 kinderen De Bruijn en Eldert Klijnzoon, weduwnaar, 70 jaar, gerechtsbode.

33a. Jorden Zwaan, schoenmaker, en Cornelia van Kempen met 2 kinderen.

33b. Willem Feddema, timmermansknecht, en Gerritje Kleijn met 3 kinderen.

35. Albertus Zelder, predikant, en Merkje Merks Gauma Luzwolda met dienstbode.

37. Huijbertje van Rooijen, weduwe, 66 jaar, veehoudster, en Aartje Vergeer, jongevrouw, 24 jaar, en Aart Compier, jongeman, 8 jaar en 1 knecht.

39. Petrus van Hattum, veenman, en Dirkje Klijnzoon met Geertje van Galen, weduwe, 74 jaar.

41. Pieter Smalenburg, veenman, en Maria Goedknecht met dienstbode.

43. Jacobus Deugd, veenman, en Grietje Bruine met dienstbode.

44a. Johannes van Ackooij, timmerman, en Annetje Hazeboom met 2 kinderen.

44b. Cornelis de Groot, metselaar, en Elizabeth van Galen met 2 kinderen.

46. Cornelis Kroes, veenman, en Geertrui van der Hoorn met Alida van der Hoorn, weduwe, 75 jaar en 2 dienstbodes.

49a. Dirk Roof, veenman, en Wilhelmina Schreuder met 3 kinderen en Jakob Goedknecht, jongeman, 17 jaar en Evert Goedknecht, jongeman, 13 jaar.

49b. Klaas de Koning, werkmán, met 2 kinderen en knecht.

50a. Matje Wijnands, weduwe, en Trijntje Post, jongevrouw, 24 jaar.

50b. Dirk Post, tuinman, en Neeltje van Zandenburg met 2 kinderen.

52a. Dirk Kok, scheepsmaker, en Alida van Zwieten met 3 kinderen, Jan Kolenberg, jongeman, 12 jaar, en knecht en dienstbode.

52b. Willem Bijleveld, schipper, en Cornelia Goedhart met 1 kind.

52c. Johannes Houman, werkmán, en Matje de Vos met 2 kinderen.

52a. Gerrit Kolenberg, arbeider, en Catharina Goedhart met 2 kinderen.

52b. Hendrik Plomp, arbeider, en Grietje Stokhof met 2 kinderen en Hendrik Giezen, weduwnaar, 84 jaar.

25. Maarten Brouwer, veehouder, en Geertje van Eijk met 4 kinderen.

28. Kors van Harten, potteschipper, en Magdalena Wilhelmina Immeng.

34. Jan Verhoeff, broodbakker, en Leentje Wasseenaar met 4 kinderen en Neeltje de Graaf, weduwe, 54 jaar en Hendrik Verhoef, jongeman, 17 jaar, bakkersknecht.

36a. Jan van Duijn, arbeider, en Meindje Vermeulen met 4 kinderen.

36b. Jan van Doorn, arbeider, en Gerbregtha Blom met 2 kinderen.

38. Jan Schreurs, veehouder, Catharina Schreurs, veehoudster, en Hermanus Schreurs, veehouder.

40. Willem Voorn, veehouder, met 3 kinderen.

42. Arie Versteegt, veehouder, en Hendrina Hogeveen met 1 kind en Klaas Hogeveen, jongeman, 12 jaar en Gijs Bank, jongeman, 56 jaar arbeider

45a. Geloof Buijs, werkmán en Jannetje van Zwieten.

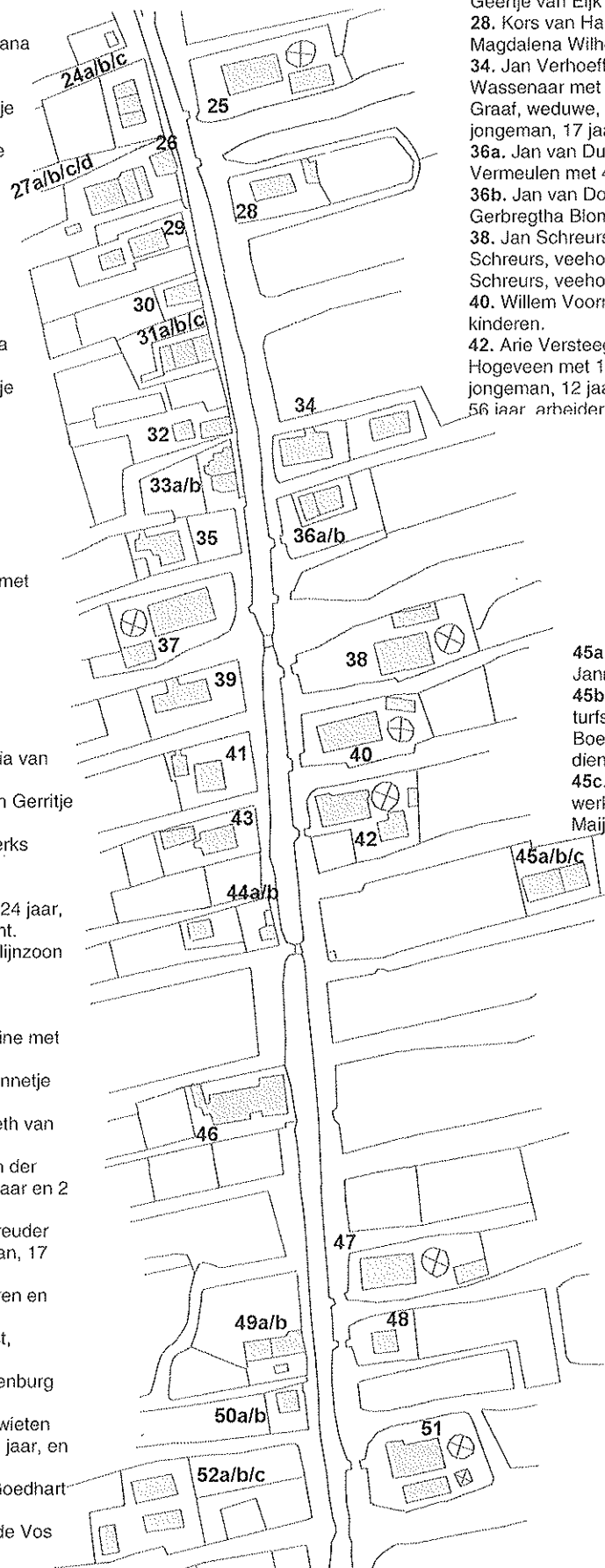
45b. Pieter Pleunen, turfschipper, en Aaltje Boerman met 2 kinderen en dienstbode.

45c. Krijn van Zwieten, werkmán, en Cornelia Maienburg met 5 kinderen.

47. Gerrit Verweij, veehouder, en Femmetje Pieterse met 1 kind en Kornelis Dirkse, jongeman, 21 jaar, zonder beroep.

48. Arend Kreije, veenman, en Helena van Zwieten met 5 kinderen en Elbert de Koning, weduwnaar, 25 jaar, arbeider, en Hermanus de Koning, jongeman, 1 jaar.

51. Jan de Jong, veehouder, en Cornelia Blommesteijn met Jannetje van Es, jongevrouw, 12 jaar en meid.

Figuur 2. Detail kadasterkaart Vinkeveen 1832 van de Herenweg (Baambrugse Zuwe tot ongeveer kruising met Julianalaan / Bernhardlaan) met daarin de huisnummering en bewoning volgens de volkstelling 1830.

54. Johanna Houman, weduwe, met 4 kinderen Buijs.

55. Jan Maijenburg, werkman, en Stijntje Kuijper met 6 kinderen.

56a. Teuntje Plomp, weduwe, met 3 kinderen Groenintwoud.

56b. Johannes Groenintwoud, werkman, en Antje van Veen.

56c. Leendert Haak, schippersknecht, met Ingetje Breedveld, weduwe, 79 jaar, Pietertje Haak, jongevrouw, 36 jaar en Klaas van 't Kruijs, jongeman, 14 jaar.

59. Cornelis Bunnik, veehouder, en Geertje van Galen met knecht en meid.

60a. Pieter de Koning, werkman, en Anna Aarsman met 1 kind.

60b. Gerrit Krook, veenman, en Stijntje van der Heijden met 2 kinderen Wismeijer.

62(1). Jan de Koning, veenman, en Maria Zandwijk met 2 kinderen Bosjager en 4 kinderen De Koning.

64. Dirk van Houten, veehouder, en Johanna de Lange met 4 kinderen, knecht en meid.

72. Jakob Leeftang, veenman, en Helena Lelieveld met 8 kinderen en Jacobus van 't Lagerhuijs, weduwnaar, 55 jaar, arbeider.

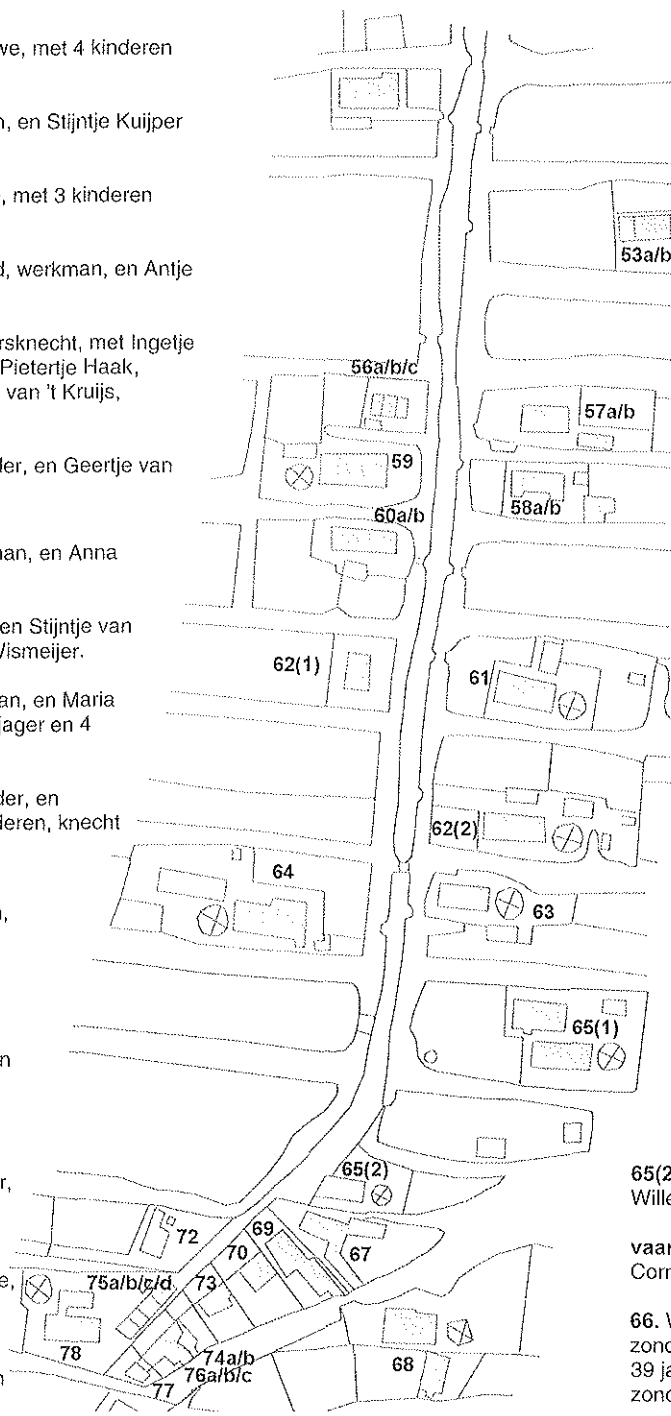
75a. Cornelis Pot, arbeider, en Neeltje Neuteboom met 3 kinderen Kolenberg en 2 kinderen Pot.

75b. Huijbert de Vink, arbeider, en Neeltje de Koning met 7 kinderen.

75c. Stijntje Schinkel, weduwe, met 4 kinderen Klijnzoon.

75d. Cornelis Spruijt, schoenmaker, en Adriana van Vliet met 3 kinderen en Mattheus van Vliet, weduwnaar, 66 jaar.

78. Hendrik Verder, timmerman, en Cornelia van der Aard met 3 kinderen.

53a. Jijn Hackaij, ontvanger der belastingen, en Miriam Bisschop met dienstbode.

53b. Hermanus Doniad, schoenmaker, en Klaas[je] van der Meer met 1 kind.

57a. Pieter van Eijk, werkman, met 2 kinderen, knecht en Antje van Zwieten weduwe, 61 jaar.

57b. Jan Verder, werkman, en Matje Euverman.

58a. Petrus van Vliet, schipper, en Maria van der Vaart met 2 kinderen.

58b. Dirk van der Vaart, timmerman, en Johanna Bouwhuijzen met 6 kinderen.

61. Jan Spruijt, veehouder, en Grietje Liezemeijer met 6 kinderen.

62(2). Klaas Brouwer, veehouder, en Teuntje Schinkel met 2 kinderen en knecht.

63. Boudewijn van Harten, veehouder, en Cornelia Post met 1 kind Post en 1 kind Van Harten en Hendrik Westmaas, jongeman, 36 jaar, arbeider en Cornelis de Vos, jongeman, 41 jaar, arbeider.

65(1). Jan van Leeuwen, veenman, en Alida Deeelman met dienstbode.

65(2). Jan van der Leden, veehouder, en Willemijntje Schellingerhout.

vaartuig. Willem Schinkel, schipper, en Cornelia van Ruijten.

66. Willem Kok, weduwnaar, 65 jaar, zonder beroep, Jansje Kok, jongevrouw, 39 jaar en Gijs Roef, jongeman, 41 jaar, zonder beroep.

67. Thimotheus van den Bosch, broodbakker, en Klazina Bots met 5 kinderen, knecht en dienstbode.

68. Anthonie van Dijk, veehouder, met 2 kinderen, knecht en 2 meiden.

69. Roelof ten Hoorn, veer- en marktschipper, en Ijtje Huijsman met 3 kinderen en dienstbode.

70. Johan Arnold Giebels, medicinair doctor, en Theresia Horn met 1 kind en dienstbode.

71. Hermanus Frohnen, ijzersmid, en Helena Feijs met knecht.

73. Jan Pook, scheepmaker, en Cornelia van der Vaart met 2 kinderen en Bartha van der Vaart, jongevrouw, 65 jaar en Lena van der Vaart, weduwe, 58 jaar.

74a. Anthonie van Westing, kledermaker, en Catharina van Dam met 4 kinderen.

74b. Gerrit Sanetto, arbeider, en Geertrui de Bont met 2 kinderen.

76a. Johanna Blom, kasteleinsse, met 2 kinderen Enkel en Willem Winter, jongeman, 33 jaar, kledermaker en Martinus Baak, jongeman, 23 jaar, scheepmakersknecht.

76b. Willem Bakker, groenteverkoper, en Maria van Lakerveld.

76c. Hendrik Jakobus van Jaarsveld, timmermansknecht, en Marritje Haring met 2 kinderen.

77. Karel Karels Suister, schippersknecht, en Geertrui Verweij met 2 kinderen.

Figuur 3. Detail kadasterkaart Vinkeveen 1832 van de Herenweg (van ongeveer kruising met Julianalaan / Bernhardlaan tot aan De Heul) met daarin de huisnummering en bewoning volgens de volkstelling 1830.

Anthony Pieter van Dishoeck, Proost van Sint Jan

door Fred de Wit

Vanaf het jaar 1085 tot 1795 werd het gezag in onze streek uitgeoefend door de proosten van Sint Jan. Tot aan de Hervorming waren deze proosten geestelijken en hun opvolging, na het overlijden van een proost, was een kerkelijke aangelegenheid.

Heel anders werd dit op 18 juni 1580 toen in Utrecht door de magistraat de uitoefening van de Rooms-Katholieke godsdienst werd verboden en de kapittelkerken, waaronder de kerk van Sint Jan, werden gesloten. De kapittels werden echter niet afgeschaft en de vrijgekomen prebenden (inkomsten) werden aan protestanten gegeven, die de naam van kanunniken bleven dragen. Ook de naam proost van Sint Jan bleef

gehandhaafd. Het kapittel had dus na 1580 geen enkele religieuze betekenis maar zij hielden wel al hun bezittingen. Dit bleef zo tot 21 februari 1811 toen, tijdens de inlijving bij Frankrijk, op last van Napoleon alle goederen overgingen naar het staatsdomein. Sinds de Bataafse Revolutie in 1795, toen in de Mijdrechtse Hervormde kerk op last van de municipaliteit alle aanwezige wapenschilden van de proosten moesten worden vernietigd, was aan het gezag van de

proost (eveneens) al een einde gekomen. De gekozen municipaliteit had het in de gerechten van de proosdijlanden voor het zeggen.

Na de hervorming werd het mogelijk de proosdij van de Staten van Utrecht te kopen. Door een aanzienlijke som neer te tellen kon men zich in het vervolg proost van Sint Jan noemen. Men kon dit bedrag dan terug verdienen, en er zelfs veel aan overhouden, door het innen van belastingen en het verkopen van ambten zoals dat van gaarder (belastinginner),

secretaris en baljuw. Het spreekt vanzelf dat alleen zeer kapitaalkrachtige personen het proostambt konden kopen. Een van deze personen was Anthony Pieter van Dishoeck.

Een Walcherense familie

De genealogie van de familie Van Dishoeck is te vinden in de 8^e jaargang van het Nederlands Patriciaat en in de Navorscher van 1871. De

Anthony Pieter van Dishoeck bron: Stadsarchief Vlissingen

oudste Van Dishoeck zou een vilder (van dierenhuiden) zijn geweest met de voornaam Tonis, die rond 1560 moet geleefd hebben te Dishoeck, een heel klein gehucht, dat iets ten westen van Vlissingen aan de kust van Walcheren ligt. Deze had een zoon met de naam Evert of Ewout, waaruit dan in het patriciaat als eerste in de stamreeks een Tonis Ewoutse Dyshouck stamt, wonende te Zierikzee. Hij oefende het beroep van bakker uit en moet al eerder getrouwd

zijn geweest want als weduwnaar trouwt hij op 30 mei 1610 met de weduwe Janneke Thonisdochter. De familie heeft zich in meer dan 100 jaar behoorlijk opgewerkt want in 1727 mag één van zijn nazaten, mr. Anthony Pieter van Dishoeck, zich heer van Domburg en Oudhuizen noemen, vrijheer van Mijdrecht, Thamen, Wilnis, Uithoorn, Zevenhoven, Achttienhoven, Kudelstaart, Blokland en Vrouwenakker, proost en aartsdeken van het kapittel van Sint Jan te Utrecht, schepen en later

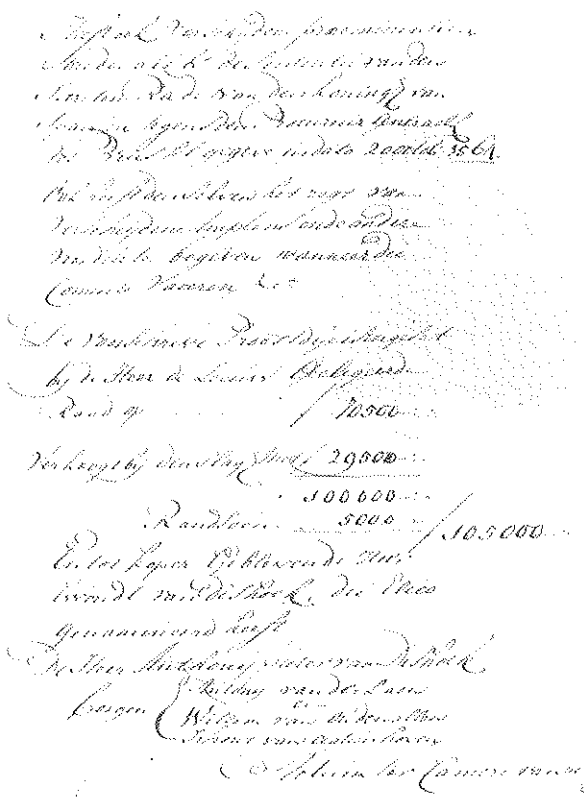
burgemeester van Vlissingen en Raad ter Admiraliteit van Zeeland.

Waardoor is deze familie maatschappelijk zo kunnen opklimmen? Wel, dat gebeurde eigenlijk al met de zoon van Tonis, die de naam Ewout van zijn grootvader kreeg en zich in 1639 te Vlissingen als chirurgijn vestigde. Hij trouwde twee keer en uit deze huwelijken werden totaal negen kinderen geboren. Van deze kinderen traden er zeker twee, maar waarschijnlijk drie zonen in dienst van de Oost-Indische Compagnie. De twee zonen waarvan met zekerheid kan worden gezegd dat zij in dienst van de compagnie zijn gegaan, brachten het daar tot hoge posten. Pieter, geboren op 8 oktober 1653, overleed in juni 1701 als directeur van Bengalen. Zijn broer Ewout, geboren op 3 augustus 1656 werd directeur van Suratte. De derde broer, Antonie, evenals zijn vader chirurgijn, heeft ook enige jaren in Indie vertoefd want op 1 april 1674 keert hij uit Batavia terug. Hij trouwde op 30 juli 1675 met Maria Baggaert en uit dit huwelijk werden drie zoons geboren waarvan de oudste Ewoud, evenals zijn twee ooms, in dienst trad bij de VOC. Ewoud maakte de ene promotie na de andere en werd op 10 mei 1717 directeur van

Bengalen, een functie, die zijn oom Pieter eerder had bekleed. Enige jaren later, op 8 juni 1724, keerde hij, inmiddels gehuwd met Adriana van Dishoeck, de dochter van zijn oom en halfbroer van zijn vader, vanuit Batavia waar hij sinds 1722 de functie van extraordinaris had bekleed naar het vaderland terug. Het huwelijk met Adriana in 1708 vond met zeer veel ceremonieel op 26 augustus te Houghly, vlak bij Calcutta in het tegenwoordige Ganges liggende schepen van de Verenigde Oostindische Compagnie losten vreugdeschoten toen het bruidspaar langs kwam varen, maar het paar werd ook begroet door de president van de Engelse nederzetting door het hijsen van de koninklijke standaard vanaf het fort William. Even groot waren de eerbewijzen van de Franse nederzetting bij het passeren van de schepen. Uit het voorafgaande blijkt dat Ewoud van Dishoeck, die twaalf jaar hiervoor op 18-jarige leeftijd uit Vlissingen vertrokken was, bij de compagnie een aanzienlijk man was geworden. In de jaren na zijn huwelijk, tot zijn vertrek uit Indie, steeg zijn aanzien nog meer en ook zijn fortuin. Ruim een jaar na zijn vertrek uit Batavia arriveerde hij als admiraal van een retourvloot van 23 schepen op de rede van Vlissingen. Als dank voor zijn behouden thuiskomst schonk hij de Vlissingse armen een bedrag van 425 Vlaamse ponden. Hij vestigde zich te Middelburg waar hij zich vorstelijk installeerde. Inmiddels mocht hij zich ook heer van Domburg noemen. Hij ontpopte zich als een kundig schilderijenverzamelaar met veel kennis van zaken waarvan er helaas vele zich niet meer in ons land bevinden. Die doeken hangen tegenwoordig in diverse Europese en Amerikaanse musea. Na zijn dood op 24 februari 1744 werden er op 9 juni 1745 te 's-Gravenhage 126 schilderijen uit zijn collectie verkocht waaronder schilderijen van Rubens, Jan Steen, Anthony van Dijck, Paulus Potter, Gerard Dou, Frans van Mieris en nog vele andere bekende meesters.

Anthony Pieter van Dishoeck

De enige zoon, die de naam Anthony Pieter kreeg, was geboren te Houghly op 26 september 1709. Zijn jeugd bracht hij door in Bengalen en in Batavia. Na zijn rechtenstudie aan de Utrechtse universiteit vestigde hij zich te Vlissingen. In 1728, dus op 19-jarige leeftijd,

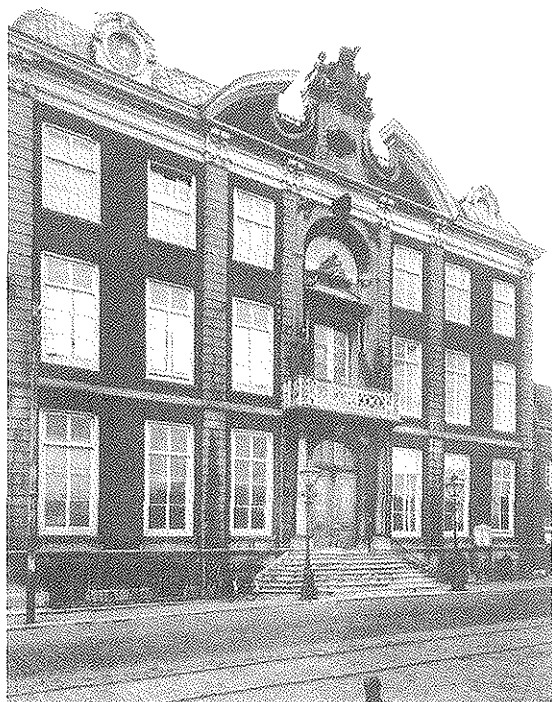

Koopakte proosdij St Jan door A.P. van Dishoeck

kocht hij, waarschijnlijk met geldelijke steun van zijn vader voor 105.000 gulden de "proostdij en de archidiaconij van de St. Janskercke" van de Staten van Utrecht nadat hij reeds in 1727 - na het overlijden van zijn voorganger Cornelis Beerninck - door de Staten tot proost en aartsdiaken was aangesteld. Zoals hiervoor reeds aangegeven waren sinds de Hervorming de titels deken en proost eretitels waaraan geen kerkelijke plichtplegingen meer verbonden waren. Het proostschap werd nu behalve voor de eer ook zeer gezocht voor de geldelijke voordelen die de inkomsten opleverden. Het was daarom in 1728 heel gewoon dat de zoon van de zeer rijke Ewoud van Dishoeck als meestbiedende, en ondanks zijn jonge leeftijd, aangesteld kon worden tot proost van het kapittel van Sint Jan. De inkomsten en voordelen uit dit bezit bestonden voor een groot gedeelte in tienden, erfpachten en dergelijke in Mijdrecht, Wilnis, Oudhuizen, Thamen, Kudelstaart, Uithoorn, Achttienhoven. Tevens de rechten om te mogen vissen in de Amstel, Drecht, Legmeer en Vecht en het recht van de wind. Immers voor de wind, die de wiken van de molen deed draaien, moest ook worden betaald. Ook mocht de proost in zijn gebied de hogere en middelbare rechtspraak uitoefenen en had hij het toezicht op twee

vicarieën in het kapittel van Sint Jan en het laatste woord bij het benoemen en eventueel ontslaan van de predikanten van de Hervormde kerken in zijn gebied. Zo verkocht hij in 1764 en 1765 het ambt van gerechtssecretaris van Thamen, Mijdrecht, Wilnis en Oudhuizen aan mr. Hermanus Hensuma die er fl. 26.000,- voor moest neertellen in de hoop dat geld ooit terug te kunnen verdienen. In 1795, tijdens het Baraafse bewind werd hem dit ambt ontnomen. Rond 1800 zou hij, na een succesvol beroep op het interim uitvoerend bewind dit ambt, met zijn vele emolumenten terugkrijgen

Anthony Pieter is twee keer weduwnaar geweest. Voor de eerste maal huwde hij op 26 september 1730 te 's-Gravenhage met Wilhelmina Tamiana Nobeling. Het was een groot feest met heel wat bruiloftsgezangen waaronder een herderszang van Jacob Spex, een dichter die toen nog al wat bekendheid genoot maar inmiddels allang vergeten is. Op 6 mei 1744 huwde hij voor de tweede maal met Cornelia Adriana Oekers, dochter van de Zeeuwse luitenant-admiraal en in 1752 voor de derde keer met Dina Jacoba Clijver, dochter van de secretaris Jacob Clijver. In 1730 werd hij voor het eerst in de raad van de stad opgenomen, bij welke gelegenheid hij, evenals zijn vader eerder had gedaan, de armen van de stad bedacht met 190 gouden dukaten.

Het Anthony van Dishoeckhuis te Vlissingen bron: Uitgave 'Vlissingen en zijn stadhuizen'. Gemeente Vlissingen

Het van Dishoeckhuis

Omstreeks diezelfde tijd gaf hij, inmiddels burgemeester van Vlissingen geworden, aan een in die tijd bekende bouwmeester, Jan van Bourscheit de Jonge (1699-1768), opdracht een kapitaal woonhuis voor hem te bouwen dat in 1733 gereed kwam en een sieraad is geweest voor de stad Vlissingen en waar de Vlissingers bijzonder trots op waren. Anthony Pieter van Dishoeck was in 1734 en 1735 schepen en in de jaren 1739-1759 met uitzondering van 1751, 1754 en 1757 burgemeester van Vlissingen. In 1759 trad hij af. Hij was erg bevriend met de Oranjes. Bij de inhuldiging van Willem V als markies van Vlissingen bood hij de stadhouder in zijn woning een avondmaal aan. Vanuit de woning zagen de aanwezigen om 10 uur 's avonds een prachtig vuurwerk op het er tegenover gelegen water. De goede verstandhouding met de Oranjes blijkt eveneens uit het feit, dat Anthony Pieter in maart 1767 de prins met zijn verjaardag ging feliciteren. Op de

terugtocht naar Vlissingen werd hij op zijn jacht onwel. In de buurt van Zijpe aangekomen kwam hij te overlijden, 57 jaar oud. Zijn vrouw Dina en zijn zes kinderen waren bij zijn sterven aanwezig. In het Nederlands jaarboek van dat jaar staat vermeld: "Den 14 van deze lentemaand verloor deze stad een harer regenten, welke om zijn beleefdheid, spraakzaamheid en milddadigheid in 't algemeen betreurd wordt". Overigens hebben wij in de Proosdijlanden van deze milddadigheid niets gemerkt. In ieder geval is er hierover in onze archieven nooit iets van opgetekend. Het huis werd na het overlijden van Anthony Pieter bewoond door zijn weduwe en later in 1780 door zijn zoon Jacob met zijn gezin. Daarna werd het pand eigendom van mr. Abraham van Doorn, schepen van Vlissingen en later landdrost van Zeeland, die in 1785 gehuwd was met Anthony's dochter Pieterella Wilhelmina. Tevoren had het Zeeuws Genootschap der Wetenschappen, dat toen in Vlissingen gevestigd was, het pand nog willen kopen maar men kon niet tot overeenstemming komen over de prijs.

In 1809 raakte Engeland in oorlog met het Franse keizerrijk. Daar Zeeland door Napoleon bij Frankrijk was ingelijfd, trachtte het Engelse leger met een invasie op Walcheren Napoleon te verrassen. Deze invasie mislukte jammerlijk maar de beschieting vanuit zee door de Engelsen legde wel een groot gedeelte van de stad in puin waaronder het toenmalige prachtige stadhuis dat geheel in vlammen opging en nooit is herbouwd. Voor het gemeentebestuur moest een ander onderkomen worden gezocht. In 1812 was het van Dishoeckhuis bij keizerlijk decreet van mr. Van Doorn overgegaan naar het Franse gouvernement, dat het voor marinedoeleinden gebruikte. In 1814 werd het huis, na het vertrek van de Fransen, aan de domeinen overgedaan. Op advies van mr. Jan Hendrik van Doorn, de kleinzoon van Anthony Pieter, die toen waarnemend gouverneur van Zeeland was, werd het pand door koning Willem I aan het gemeentebestuur afgestaan om het te gebruiken als stadhuis. De koning verbond er wel de voorwaarde aan, dat bij een eventueel verblijf in Vlissingen steeds de nodige appartementen voor hem en zijn gevolg beschikbaar zouden zijn. Aan deze eis werd voldaan door de tuinkamer als woonkamer en de raadzaal als

slaapkamer te bestemmen. Of de koning deze accommodaties ooit gebruikt heeft is niet bekend. Het prachtige paleisje met zijn ruime vertrekken en fraaie stuc-plafonds en trap heeft tot 1965 als stadhuis dienst gedaan. De uitbreidingen van de Koninklijke Maatschappij "De Schelde" maakten het noodzakelijk dat het terrein waarop het pand zich bevond, aan dit bedrijf werd overgedragen. Ondanks vele acties om het gebouw, dat op de monumentenlijst stond, te behouden of te verplaatsen, werd het in 1986 afgebroken. Zo verdween er in Vlissingen een prachtig monument en een tastbare herinnering aan de familie Van Dishoeck. Er is wel een straat naar de familie genoemd. En ook in Mijdrecht draagt een heel klein, kort straatje de naam van Anthony Pieter.

Het pand in de Dorpsstraat 23 te Mijdrecht, waar thans het assurantie kantoor Koedam is gevestigd, is omstreeks dezelfde tijd gebouwd als het van Dishoeckhuis te Vlissingen. Zou het kunnen zijn dat hij eveneens opdracht heeft gegeven tot de bouw van het huis in de Dorpsstraat? En is de bouwmeester misschien dezelfde als de bouwmeester van zijn woning in Vlissingen?. Maar veel hoop nog iets te vinden gaf men mij bij mijn bezoek aan het stadsarchief van Vlissingen niet omdat bij het bombardement in 1809 het gehele archief van Vlissingen verloren is gegaan. Overigens is er nog een andere veronderstelling. De gemeentesecretaris van Mijdrecht rond die tijd, mr. Hermanus Hensuma, was ook niet onbemiddeld. Hij zou eveneens de opdrachtgever voor de bouw van dat huis kunnen zijn. Daarnaast is het niet uit te sluiten dat Cornelis Beernick er misschien gewoond heeft. Deze Cornelis Beerninck was proost van St. Jan voordat Van Dishoeck zijn proostschap kocht. Hij stierf 28 oktober 1727 in Mijdrecht en is daar ook begraven. De feiten over Dorpsstraat 23 achterhalen, vereist nog veel spuurwerk in de archieven. Na het overlijden van Van Dishoeck kwam de proosdij van Sint Jan in het bezit van de familie van Nassau-Weilberg. Dat duurde tot de Bataafse omwenteling in 1795 waarna zij het bezit kwijt raakten.

Bronnen: Streekarchivariaat Vecht en Venen
Literatuur: Lezing door J. den Hoed in 1962 voor het Koninklijk Genootschap voor Geslacht en Wapenkunde
Gemeentearchief Vlissingen

Goeie ouwe tijd, vergeet het maar

door Joop Frankenhuizen

De geschiedschrijving over de periode tussen de jaren 1795 en 1806 toont ons het beeld van een verward land. Eerst nog een machtige stadhouder met onder hem bestuurders die "hem aangenaam zijn" en die tot 1795 druk bezig waren met de handel in lucratieve banen. Ook Mijdrechtse bestuurders kennen in die tijd dat 'ons kent ons' principe. Gelukkig laat de plaatselijke berichtgeving ook andere dingen zien.

Pijn lijden

De Gouden Eeuw waar veel trotse woorden aan zijn gewijd is dan al lang verleden tijd. Het was de tijd waarin onze grote buurlanden het druk hadden elkaar te belooien zodat er geen tijd overbleef om zich met het kleine buurland te bemoeien. De toen al machtige provincie Holland met Amsterdam als middelpunt greep de kans om zeeën te beheersen en overal handel te drijven. Het was de tijd waarin de Hollandse koopmansgeest tot grote hoogte kon stijgen. De koopman is echter te ver gegaan. Het is de verkapte steun aan de opstandelingen in de Amerikaanse vrijheidsoorlog die de emmer doet overlopen met als gevolg in 1780 de onvermijdelijke 4^e oorlog met Engeland. Korte tijd daarna, in 1795, de opstand tegen het regime van stadhouder Willem V, gevolgd in 1798 door de staatsgreep en de bezetting door Franse troepen. Daarmee begon een noodgedwongen geldverslindende 'samenwerking' met Frankrijk. De omwenteling en de gevolgen er van heeft ook in het gebied van de ronde venen voor de nodige opwinding gezorgd. Vooral het 'gedoe' na 1795 door het Provisioneel Departement 's Lands te Utrecht die het 'platteland' maar niet wilde erkennen en alleen luisterde naar de steden. Daarna het in werking treden van de nieuwe grondwet. De gevolgen van die Bataafse periode zijn bekend: De gewone burger, die van de gevoerde politiek toch al niets begreep, werd geconfronteerd met armoede en lege armenkassen. Geen wonder dat het mort en verandering wil.

Mijdrecht en Wilnis. Grote en kleine broer

We herinneren ons misschien nog wel de kleurige schoolplaat waarop prinses Wilhelmina de vrouw van stadhouder en alleenheerser Willem V en zuster van de koning van Pruisen bij Goejanverwellesluis door opstandige patriotten wordt aangehouden. En ook de daarop volgende inval van Pruisische troepen die wel

even orde op zaken zouden stellen en de oproerkraaiers, die de prinses hadden beledigd, zouden straffen. De geschiedenis leert ons dat het allemaal zo'n vaart niet heeft gelopen, maar de plaatselijke verslaglegging uit die tijd laat ook andere details zien.

Zo zien we daaruit dat de geboorte van de ronde venen begonnen is, maar nog even aan een zijden draadje hangt. In mei 1790 komt het gerechtsbestuur bijeen om te praten over grondaankoop voor de ringdijk. Dat is de dijk die de ronde venen moet afbakenen om de droogmaking van de plassen te kunnen beginnen. Niet alle grondeigenaren gaan akkoord met de 18 stuivers per vierkante roede (ca. 14 m²) die het polderbestuur biedt. Pas als na veel praten blijkt dat ze ook delen van hun percelen kunnen verkopen gaat een enkeling overstag. Hij hoeft dan alleen maar het stukje grond te verkopen waarop het dijklichaam komt te rusten. Anderen blijven dwarsliggen. Uit het Utrechts Plakkaatboek blijkt dat op 26 augustus 1789 Provinciale Staten van Utrecht, octrooi hebben verleend voor de droogmakingen onder Mijdrecht. Daaruit blijkt ook dat ingelanden binnen de polder "De Eerste Bedijking" niet willen meedoen aan de droogmaking waardoor deze geheel voor rekening van en onder het bestuur van de Staten van Utrecht komt. Onder opperbestuur van een commissie uit Provinciale Staten komt het beheer van de Mijdrechtse droogmaking vervolgens in handen van de schout van Mijdrecht en vijf directeuren. Zij vormen namens de ingelanden de geheel zelfstandige directie van de Tweede en Derde Bedijking en zijn daarbij ook nog met openbaar gezag bekleed. Voor schout en schepenen is dit een dubbelfunctie die zij vooral in financieel opzicht niet geheel van elkaar gescheiden hebben weten te houden. Omdat de vervening in het gebied tijdens de droogmaking gewoon doorgaat, krijgen schout en schepenen ook de veenderij te beheren.

Dan lezen we in de vaderlandse geschiedenisboeken over de blijde intocht van onze vrienden de Fransen. Maar inmiddels weten we hoe die ook in Mijdrecht hebben huisgehouden. En hoe de Mijdrechtenaar en de Wilnisser al die onbegrijpelijke dingen zaken in die roemoerige periode hebben beleefd. Toen al volgden Mijdrecht en Wilnis de grote- en kleine broer verhouding met de beproefde rolverdeling. Als Mijdrecht vond dat Wilnis ergens bij betrokken moest worden, moest Wilnis meebetalen. En Wilnis deed dit meestal zonder veel commentaar. Misschien de reden dat het tussen die twee altijd goed geboterd heeft.

Mijdrecht, een dijk omgeven door water

Maar wat was Mijdrecht in die tijd eigenlijk? De volkstelling van augustus 1795 laat een dorp zien langs een regelmatig met zand en takken opgehoogde dijk waarlangs 1771 mensen wonen. Links en rechts water. Net zoals de N201 tussen Mijdrecht en Vinkeveen maar dan zonder de luxe die de hedendaagse recreatie daar uitstraalt. Wel turfekers, boten met turf gevuld door turfponders en pondsters die constant met elkaar en met de plaatselijke overheid in de clinch liggen vanwege gesjoemel. Mijdrecht telt dan 537 mannen, 519 vrouwen, 49 knechten en 71 meiden. Daarnaast zijn er 91 jongens en 86 meisjes tussen de 10 en 16 jaar oud. Er zijn ook kinderen jonger dan tien jaar en wel 186 jongens en 220 meisjes. Knechten en meiden zijn apart geteld, waarschijnlijk omdat ze in tegenstelling met andere werklieden inwonend zijn. Inwonend personeel, de arbeidsvoorziening eind 18^e eeuw. Scheelde de armenzorg, die in die tijd met een alsmaar groeiend legioen minvermogenden worstelde, in de bedeling. Mijdrecht was maar een klein dorp, maar men heeft wel alle gebeurtenissen uit die tijd keurig opschreven. Met inkt op geschept papier dat na ruim twee eeuwen nog prima leesbaar is. (Dat moeten we van documenten die nu met moderne inktspuiters worden gemaakt nog maar afwachten.) Mijdrecht kent een drietal uitgangswegen door het veen de zogeheten zuwen: De Mijdrechtse zuwe van Mijdrecht naar Uithoorn aan den Uithoorn. De Wilnisse zuwe naar Woerden en de Ter Aase zuwe een belangrijke toegangsweg richting Utrecht.

De sauvegarde

In die jaren zijn zowel de verveningen als de droogmakerijen in volle gang. Regelmatig komt het tot opstootjes met de bovenlanders (Duitse baggeraars) die de veenbazen tegen elkaar uitspelen om meer loon. Baggeren met de bak levert per dag één penning meer op dan baggeren met de bok. Maar niet iedereen komt aan de bak. Transport van de (houten) bak is arbeidsintensiever dan vervoer van de bok (een soort platbodem). Jarenlang zal Mijdrecht klagen over het feit dat de droogmakerijen maar niet opschieten. Gebrek aan geld bij Provincie en uitvoerend bewind en gierige veenbazen vormen de voornaamste oorzaken. Door die minutieuze verslaglegging weten we dan ook van die sauvegarde. In juni 1787 staan op de Mijdrechtse zuwe twee stukken veldgeschut opgesteld. Ook is er een wachthuisje voor een korporaal met 10 manschappen. Zij moeten proberen Mijdrecht te beschermen tegen opdringerige soldaten. Het weer is echter bar en boos, de mannen zijn doornat, hebben geen droge kleren meer aan het lijf en bibberen van de kou. De commandant vraagt de Mijdrechtse bestuurders om planken voor een waghuijs en verzoekt daarbij de planken schuin te leggen en niet recht zoals eerder was gedaan. Dorpstimmerman, annex diaken, annex schepen, annex burger Willem Boeijsing krijgt opdracht zijn fout te herstellen.

Kanongebulder op Hofland

We weten nu ook dat in die periode Mijdrecht en Wilnis gedwongen werden honderden vreemde soldaten te huisvesten en wat de gevolgen daarvan waren. Ruzie met Thamen bijvoorbeeld dat niet wilde of kon meebetalen. Wij weten van de vorderingen door het Franse leger, die de Mijdrechtse en Wilnisse boeren op stang joegen, waardoor Mijdrecht bijna ruzie met Wilnis kreeg in de strijd om de gevorderde 'koejen' en schapen terugbetaald te krijgen. We weten nu ook dat later gevorderde karren en paarden simpelweg door de Engelsen bij Alkmaar zijn ingepikt en de kosten ervan uiteindelijk over alle burgers zijn omgeslagen. De boeren zelf hadden zich, door slimme acties, door het gerechtsbestuur al eerder schadeloos laten stellen. Dan is er het bevel van het provisioneel departement 's Lands te Utrecht (de voormalige gedeputeerde staten) dat

oproerkraaiers in Wilnis “overhoop moeten worden geschoten“. Bedoeld worden mensen die “Oranje boven” roepen en geweren afvuren. En het verzoek voor een sauvegarde toen uitlekte dat de “Mekkelenburgse troupes” van plan waren door Mijdrecht te trekken. Eerder al hadden die ontdekt waar Waverveen lag en daar hun sporen achtergelaten (zie vorige Proosdijkoerier). Of die vermeldenswaardige dag in oktober 1799. In Mijdrecht is de mobilisatie afgekondigd en het halve dorp staat op de Hoflandse dijk te luisteren naar het kanongebulder van Bataafse en Engelse troepen die tussen Haarlem en Alkmaar met elkaar slaags zijn geraakt.

Wat doen we met de grote kerk

Naast de oorlogstoestanden, staan ook vermeld de beslommeringen van het dorp. Zoals het probleem wat te doen met de opdracht van het uitvoerende bewind dat de door de gereformeerden “gepossideerde kerken” terug moeten naar de “eerder heerschende kerkgenoodschappen”. Het gaat daarbij om de ‘grote kerk van Mijdrecht’. Teruggeven aan de katholieken nadat de kerk in 1572 de katholieken was ontnomen en de gereformeerden er eeuwenlang gebruik van hebben gemaakt. Liever niet. Na veel praten zoekt de kerkenraad een schikking want de gereformeerden kunnen niet aantonen wat dat onderhoud hen door de eeuwen heen heeft gekost. Maar katholiek Mijdrecht voelt er niet veel voor haar eigendommen te moeten terugkopen, bovendien hebben ze in 1780 zelf met veel opofferingen een nieuwe kerk gebouwd. Later blijkt de zware toren van de gereformeerde kerk scheuren in toren- en kerkgebouw te hebben veroorzaakt en er is veel geld nodig voor het herstel. Maar kerk en staat zijn gescheiden. De gereformeerde gemeente moet nu zelf voor het onderhoud van de kerk opdraaien. De gevolgen van de ‘overdracht’ zijn bekend maar nooit echt uit de doeken gedaan.

Hiaten

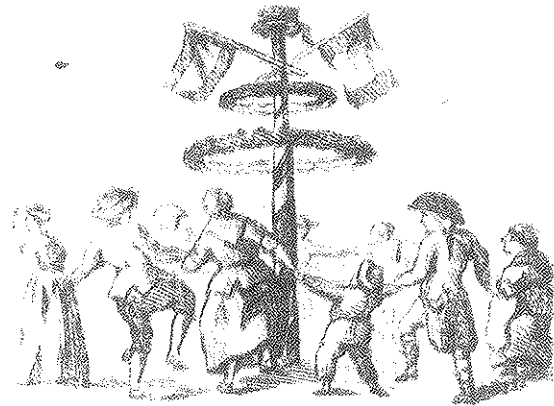
De boeken van het gerecht Mijdrecht vertellen veel details over die roerige periode, maar houden na 1806 plotseling op. En dat is nou net het begin van de periode waarin zal blijken dat ook in Mijdrecht de Bataafse revolutie haar eigen kinderen heeft opgegeten. Dezelfde

poppetjes staan na afloop van de revolutie weer even vrolijk op het toneel als er voor. Wat is er met die archiefstukken gebeurd. Zijn ze in die tijd verloren gemaakt of verloren geraakt? We weten het niet. We weten veel over de Mijdrechtse bestuurders van vóór de revolutie. Over de handel in banen die als het te pas kwam als gekochte goederen werden beschouwd. Over het vele geld dat bestuurders aan de proost van de kerke St Jan’s te Utrecht (de proost heeft dan al lang niets meer met die kerk te maken) moesten betalen voor hun baan waardoor ze bij de uitvoering ervan konden genieten van de bijbehorende rechten. Zoals de gerechtssecretaris van Mijdrecht mr. Hermanus Hensuma die in 1787 aan proost Anthonij van Dishoeck, 26.000 gulden heeft moeten betalen om secretaris te mogen worden en dan wordt tijdens de revolutie dat secretariaat door het Mijdrechtse volk zo maar van tafel geveegd. Dat gold ook voor schout. Mr. Johannes Huizinga. Voor elke handtekening die hij zette werd hij vorstelijk betaald. Maar ooit heeft hij voor dat schoutsambt diep in de buidel moeten tasten. Dan is er de oranjeklant Jan Plooi die

Wij A. Anthonie
Proost van Dishoeck by de Grote Gedultedoor
en Afdeling van der Kerke te Wilnis binnen
Utrecht Wyken van Wilnis Westreen
Afgericht, waerman van Wythoom, Giedel
staort, Bloekland, Schoonbergen, en
Aapthoven Meer van Utrechtsekerke

Jeen te weten dat wij vernicht den Wijwillen abtand in ons
hantien gedaan ees den Slinger van het meekschipper
Ampt van Afgericht op Amsterdam en Utrecht nice
Yersa waar voor het sibre Ampt is comen te raceren, en
alsoe voor wederen een ander bequaam en vermen der
soen daar toe moet worden gecommittiere en gesteld
See is, dat wy Afderrigt zijn geworden van de Ede
ghoamheid en Getrouwicheit van den Derboen van
Wouter Westreen, wy den Seben Wouter Westreen
Stellen en Committieren, soe als wy den Seben Stellen
en Committieren, by deede tot ensc Ordenare Kerman
ende Meekschipper van Afgericht op Amsterdam
en op Utrecht Wie Versa sijn sereen langh geveeren
Comme het sibre Ampt Derboentlijk en Getrouwelyk

Ambtenaren worden door de proost benoemd. De marktschipper is een ambtenaar

Spotprent op de revolutie Foto: Gemeentearchief

thuis met geestverwanten zogenaamd lezingen geeft, maar die door het gerechtsbestuur als samenzweringen worden aangemerkt “en die moeten worden vernietigd”. Gelet op de vele malen waarop het gerecht Mijdrecht melding maakt van opstandige oranjeklanten “die vernietigd moeten worden” lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat een meerderheid in Mijdrecht Oranjegezind moet zijn geweest. Een meerderheid die vóór de ‘verfoeide’ stadhouder was en tegen de zogenaamde representanten die hardop riepen het volk te vertegenwoordigen, maar in hun hart alleen aan zichzelf dachten. Veel oproerige Mijdrechtse oranjeklanten zijn dan ook in het gevang beland. Een zekere burger Willem Schreuder, die eerder een Proosdijkoerier haalde, wordt vele malen als oproerkraaiër aangehaald. De voormalige, overwegend gereformeerde, bestuurders blijken op een enkeling na allemaal patriot te zijn geworden. Het zijn de oudgedienden die op die manier macht wisten te behouden.

Ook andere gebeurtenissen

Naast het bovengenoemde politieke gedoe, waar we in een van de volgende Proosdijkoeriers dieper op in zullen gaan, staan in de Mijdrechtse gerechtsboeken ook andere gebeurtenissen vermeld die een beeld geven uit die tijd. Zoals de geschiedenis van een 100-jarige vroedvrouw die eindelijk onbekwaam wordt geacht haar werk uit te oefenen en de daarop volgende strijd met haar opvolgster of de geschiedenis van Grietje van Minden die op een wel erg makkelijke manier krankzinnig wordt verklaard, in het verbeteringsgesticht gestopt en dan plotseling laat weten zwanger te zijn. Hoe het beiden verging leest u hierna.

De vroedvrouw

door Joop Frankenhuizen

De bijna 100 jaar oude Mijdrechtse dorpsvroedvrouw Aaltje Bubak heeft laten merken dat ze haar werkzaamheden niet meer goed kan verrichten. Andere vrouwen in het dorp hebben dit al veel eerder zien aankomen en hebben jarenlang, met stilzwijgende toestemming van de overheid, delen van haar werk overgenomen. De benoeming van een nieuwe vroedvrouw zet de zaken op scherp.

De benoeming

Het is vrijdag 18 september 1789. Schout en schepenen zijn bijeen in het Mijdrechtse gerechthuis. Schout Mr. J. Huijzinga laat weten dat er drie reacties zijn ontvangen op de advertentie in de couranten waarin een opvolger wordt gezocht voor de dorpsvroedvrouw Aaltje Bubak die “door den hoogen ouderdom van bijna 100 jaren buiten staat zijnde geraakt om de functie te kunnen waarnemen.” De drie gegadigden krijgen van de gerechtsbode de opdracht zich te melden bij het gerechthuis. Daar worden ze apart gezet waarna ze één voor één worden binnengeropen om het gerechtsbestuur hun papieren en bewijzen van bekwaamheid te laten zien. Met algemene stemmen valt de keuze op Johanna van den Boom. Zij is weduwe van Abraham van Eldik, woont in Leiden en weet zich gesteund door de lector van de academie aldaar. Het traktement bedraagt 100 gulden per jaar en vrijheid van buur- en consumptielasten. Dat laatste betekent dat zij in het geheel geen belasting hoeft te betalen. Aan de benoeming is wel de voorwaarde verbonden dat zij alle arme en behoeftige vrouwen binnen het gerecht “gratis en voor niet getrouw moet helpen en bedienen.”

Eerst gedogen

Het is december geworden. Johanna heeft al snel een goede naam weten op te bouwen door een aantal moeilijke bevallingen tot een goed einde te brengen. Maar er hangen donkere wolken boven de vroedkunde in Mijdrecht. Johanna heeft ontdekt dat ze niet de enige vroedvrouw in Mijdrecht is. Toen de voormalige vroedvrouw, Aaltje Bubak, haar werk wegens het ouder worden niet meer aan kon had zij zich stilzwijgend laten assisteren door andere vrouwen en zelfs door de chirurgijn. Het Gerecht had dit vele jaren

oogluikend toegestaan. De aanstelling zou in feite betekenen dat ze de inkomsten moet delen met anderen en dat wil ze niet. Zij is een bekwame vroedvrouw met de nodige papieren en schout en schepenen hadden veel eerder een halt moeten toeroepen aan de kwalijke praktijken die langzaam maar zeker gemeengoed zijn geworden. Het gerechtsbestuur voelt nattigheid en zoekt steun bij het bestuur van de provincie.

Daarna steun zoeken

Uit de brief die gerechtssecretaris Mr. Hermanus Hensuma namens het Gerecht naar Gedeputeerde Staten in Utrecht stuurt blijkt dat men met geval nogal in de maag zit. Hij schrijft onder meer dat Johanna van den Boom het traktement heeft willen accepteren, “doch gemerkt dat dit tractement alleen niet genoegzaam konde worden geoordeelt voor een behoorlijk bestaan, Schout en Gerechte het billijk hebben geverseerd in het denkbeeld dat het overige tot een behoorlijk bestaan noodig zoude gevonden worden uit het geen haar den bedieninge der vrouwen onder dezer gerechte woonende in het algemeen zoude opleveren.” Kortom als Johanna in Mijdrecht de enige vroedvrouw zou zijn, zou zij een behoorlijk inkomen hebben.

Maar, zo schrijft de secretaris breedvoerig “...gelet op de positien daarbij voorgedragen; alsmeede in aanmerking genoomen hebbende de nuttigheid om tot dien post een bekwaam voorwerp (!) te hebben, zoo als Schout en Gerechte zich op zeer goeden gronden durve flatteren de supplianten (de vroedvrouw) gelukkig gevonden te hebben en de noodzakelijkheid daaraan meede verbonden om dezelve (de vroedvrouw) een behoorlijk bestaan te besorgen; hebben teneinde zoo veel mogelijk aan dit eenen en andere op de billijkste en geschiktste wijze te voldoen goedgevonden en geresolveerd echter alles onder deesen speciale mids dat het bovengenoemde request mitsgaders het door Schout en Gerechte in deesen bepaalde en geresolveerde aan de EdMog: Heeren Gedeputeerde Staten dezer provintie zal worden gepresenteerd met bijgaande verzoek om gunstig hierop Hoogstderzelve approbatie en bekrachtiging te mogen erlangen ten einde het zelve behoorlijk effect te doen sorteren: Zoals dezelve onder genoemde mids

goedvinden en resolveren bij deesen.”

Hensuma meldt in de brief dat Schout en Gerechte (dat zijn de assossoren, later de wethouders) niet hebben kunnen beletten dat anderen de vroedkunde zijn gaan uitvoeren en er hun empooi van hebben gemaakt. Gelukkig is dat niet meer nodig. Er is nu een bij uitstek bekwame vroedvrouw die haar waarde door de behandeling van verscheidene delicate gevallen heeft gemanifesteerd. “Schout en Gerecht willen bij het repareren van dit inconveniënt gaarne in het oog houden om alhier vrije keuze van iemand in de vroedkunde fungeerende te laten en hebben niet beter weeten uiteentedenken het nevens gaande reglement.”

Het reglement

Het nieuwe reglement komt er op neer dat vrouwen, die in Mijdrecht de vroedkunde uitoefenen voor iedere keer dat zij een vrouw onder het gerecht Mijdrecht verlossen van een kind twee gulden betalen aan de reguliere vroedvrouw. Hiervan uitgezonderd zijn de gevallen “wanneer de gewoone vroedvrouw zich bij een vrouw in barensnood mochte bevinden en die niet kunnende verlaten en aan de andere haare hulp vragende.” Dit geldt ook voor chirurgijns of vroedmeesters die gewettigd zijn de vroedkunde uit te voeren. Bovendien zullen deze ook zijn vrijgesteld van de betaling als hen wordt gevraagd assistentie te verlenen wanneer “chirurgicale operatiën verricht moeten worden.”

De reactie van GS komt van de secretaris van de “kamer der finantiën”. GS is akkoord met het reglement mits de vroedvrouw haar post naar behoren waarneemt.

Protest

Nu de provincie de verordening heeft goedgekeurd en daarmee in feite vrije concurrentie belemmert, komen de reacties binnen. Op 18 september 1790 laat Hensuma weten een paar weken terug twee verzoeken te hebben ontvangen. Eén van Catharina Forthuis, huisvrouw van Lucas Voorn en één van de dorpsdokter Andreas Eerisman. De verzoeken zijn gericht aan GS en vragen intrekking van het reglement waarin de twee gulden die betaald moeten worden voor elke verlossing. Bovendien wil Eerisman als vroedheer worden erkend. GS

wil niet direct een oordeel vellen en vraagt het gerecht Mijdrecht de zaak nog eens te bekijken. De reactie van het Gerecht is door secretaris Hensuma op papier gezet en zoals in die tijd gebruikelijk met veel en vooral niet-nederlandse woorden. Hensuma schijnt daarvan het recept te hebben. Volgens de brief aan de Edele Mogende Heeren te Utrecht wordt in het request van Catharina Forthuis “geposeerd eene volstrekte onwaarheid en is falcitief gesteld” dat zij vanaf 1752 tot nu toe als vroedvrouw heeft gewerkt. Integendeel, om de toenmalige vroedvrouw niet te benadelen is op 3 mei 1755, op voorstel van de baljuw van de Proosdij van St. Jan te Utrecht een resolutie aangenomen waarbij Catharina Forthuis verboden werd binnen de jurisdictie van Mijdrecht als vroedvrouw op te treden. Dit op een boete van 25 guldens telkens te verbeuren. Voor zover Schout en Gerechte hebben kunnen nagaan heeft zij zich daar enige tijd aan gehouden. Door de klimmende jaren van Aaltje Bubak is in dit “strict observeren eenige coniventie (soepelheid) gebruikt. Suppliante (Catharina) heeft echter de onbeschaamdheid gehad dit te verzwijgen.” Kennelijk wordt hier gedoeld op het feit dat zij al in 1755 wist dat ze de functie van vroedvrouw niet mocht uitvoeren en niet het feit dat de bestuurders de controle erop op zijn beloop lieten. Ook zijn de bestuurders het niet eens met de beschuldiging dat Schout en Gerecht door discutabele berichten richting Gedeputeerde Staten de benoeming hebben weten af te dwingen. Zij spreken van een valse beschuldiging en beroepen zich op de door hen afgelegde eed en verklaren “alleszins naar waarheid te hebben gehandeld en het beste middel dat zij konden uitdenken hebben voorgedragen.”

In die tijd was het gebruikelijk dat gestudeerde personen zich uitten in bewoordingen die alleen begrijpbaar waren voor mensen van eigen (regenten) stand. Kennelijk wilden ze daarmee aantonen gestudeerd te hebben, waarmee zij zich verheven voelden boven het gewone volk. Gerechtsecretaris Mr. Hensuma deed daar volop aan mee. Zij verslagen zijn doorspekt met verbasteringen van Franse woorden die zelfs in oud-nederlandse woordenboeken ontbreken. In dit soort bewoordingen gaat hij verder met het betoog dat Schout en Gerecht er echt niets aan konden doen dat zij de controle op het attest van

1755 niet goed hebben kunnen uitvoeren

Liever geen vroedheren

Hij voert aan dat Catharina niet heeft gereageerd toen via een advertentie een opvolger voor Aaltje Bubak werd gevraagd. Bovendien heeft ze zelfs zonder “oppositie” enkele keren de twee gulden betaald. Zij noemt zichzelf een gekwalificeerde vroedvrouw en acht het Gerecht onbevoegd een vroedvrouw in deze kwaliteit aan te stellen. “Waar praten we over”, stelt de secretaris sarcastisch vast. “Bij een oogenblik bedaat inzien van het geval, en den waaren toedragt der zaake zal de noodzaakelijkheid tot deeze of soortgelijke schikking middagklaar moeten blijken. Want een dorpsvroedvrouw zal elk en een ieder voor een gerecht zoo uitgebreid en volkrijk als Mijdrecht, onontbeerlijk moeten erkennen en de eenigste vrouw die buiten de thans fungeerende vroedvrouw zoude kunnen fungeeren is de suppliante Catharina Forthuis, tussen de 60 en 70 jaren oud en al lijvig wordende.” Tussen haakjes staat: “Van een vroedmeester komt in deezen geen melding van pas. Alzoo veele en wel de meeste vrouwen voor een man tot deezen adisistentie, hoe kundig die andersints ook zij, een afschuw hebben.” Vrouwen in die tijd willen kennelijk niets weten van een arts die verlossingen doet..

Het andere bezwaarschrift komt van dokter Andreas Eerisman. Hij heeft 40 handtekeningen weten te verzamelen van mensen die vinden dat hij ook verlossingen mag uitvoeren zonder daarvoor iedere keer twee gulden te moeten betalen aan de dorpsvroedvrouw. Hensuma steekt de draak met de bewoordingen waarmee de ondertekenaars de loftrumpet over Eerisman afsteken en concludeert: “Eene Boerhaave zou zeker gebloed hebben.” De ondertekenaars hoeven echt niet bang te zijn dat Eerisman zal vertrekken want de sollicitaties, die hij tot dusver heeft gedaan om elders een baan te vinden, zijn allen mislukt. Een apart traktament als vroedmeester is zaak van het Hoge Gerecht van de Proosdij van St. Jan en zou de ingezetenen te veel belasten. Dus geen vroedheer in Mijdrecht. Hensuma meldt dan dat dokter Eerisman zelf vol lof is over het werk van de nieuw benoemde vroedvrouw en zelfs bang is dat deze spoedig zal vertrekken als er geen duidelijkheid komt. Onlangs is Johanna van den Boom namelijk gepolst door lector

Terne van de academie te Leiden voor een baan elders in het land. Het zal nog vele jaren duren, voordat de dorpsdokter ook bevallingen mag doen en daarvoor zelfs een vergoeding krijgt. In juli 1805 overlijdt Johanna van den Boom. Haar opgebouwde reputatie is zo sterk dat het gerecht er niet onder uit komt het traktement van de dorpsvroedvrouw te verhogen naar fl. 125,- teneinde een geschikte opvolgster te krijgen. Het nieuwe traktement omvat weer vrijstelling van dorpslasten. Vrijstelling van personele belasting is er niet meer bij want die is per 1-1-1806 komen te vervallen als onderdeel van het "nieuw gearresteerde stelsel van belastingen". Veel vroedvrouwen uit de omliggende gemeenten komen af op de advertentie in de landelijke kranten en niet lang daarna heeft Mijdrecht een nieuwe vroedvrouw.

Bron. Notulen gerecht Mijdrecht. Streekarchief Vecht en Venen

De krankzinnige

door Joop Frankenhuizen

Wat moet er gebeuren met de baby van een krankzinnig verklaarde vrouw als het kind geboren wordt buiten de woonplaats van de moeder en wie draait er op voor de kosten van verzorging en opvoeding. In Mijdrecht wist men wel hoe dat moest.

Alleen eigen mensen

Het is 6 juni 1791. Het Gerecht van Mijdrecht is bijeen om te praten over Grietje van Minden. Grietje is krankzinnig verklaard en haar ziekte wordt volgens laatste berichten steeds erger. Het gerecht vreest hoge kosten. Gelukkig is Grietje geboren in Alkemade en die plaats zal dus moeten opdraaien voor de kosten van haar ziekte in Mijdrecht. En als Alkemade weigert die kosten te betalen, dan zal Grietje Mijdrecht moeten verlaten want de wetswijziging dat na vier jaar wonen de woonplaats aan de geboorteplaats wordt gelijkgesteld, is dan nog niet aangenomen.

Eind 18^e eeuw is het nog steeds de gebruikelijk dat de geboorteplaats de kosten van verzorging en bijstand betaalt mocht iemand in de woonplaats tot armoede komen. Het gerecht Mijdrecht zet dan ook alles op alles om te voorkomen dat de verpleegkosten van Grietje uit de dorpskas betaald zouden moeten worden. Besloten wordt dat de schout en de secretaris samen met de procureur generaal naar

Alkemade gaan om te zien wat er te regelen valt en of Grietje naar daar kan worden overgebracht. Drie dagen later verklaart de procureur generaal "door impotentie buiten staat geraakt mee te kunnen." De schout en de secretaris moeten het dus alleen doen. In Alkemade spreken zij met de daar regerende schout en baljuw P. Vossius. Deze weigert Grietje op te laten halen en te verzorgen. Hij twijfelt aan de verklaring van krankzinnigheid en bovendien woont betrokkene al erg lang in Mijdrecht. Verder praten helpt niet en het ziet er naar uit dat een rechtsgeding oplossing moet brengen. Maar zover willen schout en secretaris het niet laten komen. Zij besluiten eerst de advocaat Gobius te raadplegen. Deze woont in Utrecht en heeft al meer zaakjes voor het gerecht opgeknapt.

Een week later. Advocaat Gobius adviseert een minnelijk schikking. Grietje woont al zo lang in Mijdrecht dat het Gerecht het niet kan maken alle kosten op Alkemade af te schuiven. Zijn voorstel komt er op neer dat Mijdrecht 1/3 deel en Alkemade de rest van de verzorgingskosten zal moeten betalen. Schout Vossius van Alkemade en schout Huizinga van Mijdrecht ontmoeten elkaar in het neutrale Uithoorn en bespreken daar het voorstel van Gobius. Overeengekomen wordt dat die van Alkemade Grietje zullen ophalen en naar een verbetergesticht overbrengen. Dat gebeurt. Op 21 juni komen twee armmeesters uit Oude Wetering in Mijdrecht aan en brengen Grietje naar het Cecilia gasthuis in Leiden.

Baby is in Mijdrecht geteeld

Vier maanden later. Grietje zit al een tijdje in het gesticht en laat weten zwanger te zijn. Paniek alom. Een zwangere vrouw in een verbetergesticht, dat kan niet. Grietje moet weg tot zij van haar baby is verlost. Koortsachtig wordt gezocht naar een oplossing. Deze wordt gevonden bij "personen van de hervormde godsdienst" in Oude Wetering. Dan komt de prangende vraag wie er voor de baby moet betalen. Alkemade stelt dat het gerecht Mijdrecht het kind van Grietje als inboorling van Mijdrecht moet erkennen want "ofschoon geboren in Oude Wetering was het in Mijdrecht geteelt". Ten tweede moet de opvoeding en verzorging van de baby dan ook voor rekening van Mijdrecht blijven. Mijdrecht houdt de boot

af. De armmeesters moeten eerst maar eens uitzoeken wat dat allemaal gaat kosten. Intussen zal advocaat Gobius uit moeten pluizen hoe het wettelijk zit met het inboorlingschap als het kind in Oude Wetering wordt geboren.

Drie dagen later laten de armmeesters het Gerecht plotseling weten dat Grietje terug wil naar Mijdrecht en of haar man haar a.s. zaterdag 5 november in Leiden wil komen ophalen. Maar dat wil het Gerecht niet. Zij wil Grietje niet terughebben. Schout Huizinga, secretaris Hensuma en assessor Hogendoorn gaan spoorlags naar Oude Wetering om terugkeer van Grietje te verhinderen. Ze vragen daar uitstel tot advocaat Gobius weer met advies komt. Wel zullen zij “die van Alkemade provisioneel (tijdelijk) indemneren (vrijstellen) van de gevolgen van de zwangerschap”.

Het touwtrekken begint

Donderdag 10 november 1791. Vergadering van het Gerecht. De schout doet verslag van de discussie met de ambachtsbewaarders en armmeesters van Alkemade. (Ambachtsbewaarders zijn gegoede ingezetenen gekozen om met en tegenover de schout de belangen van het ambacht te behartigen.) Het blijkt dat na veel gepraat de zaak zodanig is gedirigeerd dat de krankzinnige Grietje van Minden gedurende haar actueel zwangere staat aan de Nieuwe Wetering zal verblijven. Onder de zorg van de armmeesters zal zij naar een of andere geschikte plaats worden gebracht “mids die van Mijdrecht aan den ambacht van Alkemade een acte van indemniteit ter hand zullen stellen voor de casuele vrucht waarvan bovengenoemde vrouw mocht komen te verlossen, als zijnde alhier ontvangen en geteelt.” Kortom Mijdrecht moet verklaren voor de verzorging en opvoeding van de baby te zullen zorgen en Alkemade daarvoor niet aansprakelijk te stellen.

Intussen is ook het advies van advocaat Gobius binnengekomen. Hij denkt dat Mijdrecht moreel verplicht is voor alimentatie van het kind van Grietje van Schaik (de naam van haar man) te zorgen en daarvan een behoorlijk declaratoir (uitleg) uitgeven. Want “indien immers dit mensch niet was geconfineert (opgesloten) zoude dit kind geboren zijn in de woonplaats

van de moeder, hetgeen Mijdrecht was.” Op 20 november 1791 verklaart het Gerecht Mijdrecht officieel dat het kind van Grietje van Minden als inboorling van Mijdrecht zal worden beschouwd. Grietje blijft in Alkemade en de dominee aldaar wordt van het Mijdrechtse declaratoir op de hoogte gebracht.

Complicaties

Het is 7 december geworden. Het Gerecht is weer bijeen. Secretaris Hensuma deelt mee van schout Vossius van Alkemade een brief te hebben ontvangen waarin deze verklaart bang te zijn dat Grietje de benen zal nemen. Volgens schout Huizinga is die angst inmiddels werkelijkheid geworden. Grietje blijkt gisteravond in Mijdrecht te zijn aangekomen vergezeld van de dienstmaagd van een der armmeesters uit Alkemade. Het lijkt er volgens hem op dat die dienstmaagd is meegestuurd om er voor te zorgen dat zij niet herwaarts zou keren. Hij concludeert daaruit dat de patiënte niet in stilte was weggelopen en verklaart dat de vrouw hier niet kan blijven. Zeker niet na de “uitbraakinge van lasteringe deezen middag voorgevallen en het geroep bij den ongeregelden huishouding.” Volgens de schout allemaal bewijzen dat de krankzinnigheid nog lang niet genezen is. Hij wil Gobius weer raadplegen en vraagt zich af “als die van Oude Wetering weigerachtig zijn haar van hier af te halen, haar op de eerste blijk van noodzakelijkheid niet zoude kunnen delogeren, (wegsturen uit het dorp) desnoods wanneer de man zich hiertegen verzette, ook met dezelve.” Grietje en haar man zouden desnoods gedwongen naar Alkemade moeten worden overgebracht.

De schout blijkt met zijn voorstel te ver gegaan. Een week later meldt Gobius dat het gerecht van Mijdrecht niet bevoegd is om vrouw Van Schaik uit haar woonplaats weg te jagen. Zeker niet nu er een akkoord gevonden is voor haar onderhoud. Alleen zou het Gerecht er voor moeten zorgen dat de overeenkomst gestand wordt gedaan zodra Grietje “weder onderhoud behoeft. Indien die van Oude Wetering weigerachtig blijven dan pas kan Grietje worden gedelogeerd. Haar man kan echter niet gedelogeerd worden.” De schout vindt die oplossing maar niks. Hij stelt dat als Alkemade

moeilijk blijft doen om op de eerste blijk van noodzakelijkheid "haar in machte der conventie met die van Alkemade aangegaan, en welke overeenkomst als nog wel degelijk blijft stand houden, ten gemeenen (algemene) kosten te Utrecht te confineren." Dus Grietje desnoods in Utrecht op laten sluiten. De heer Vossius zal van dit voorstel in kennis worden gesteld met het verzoek dit aan de armmeesters door te geven.

Het was een verdigsel

10 januari 1792. Weer praat het Gerecht over de toestand van de krankzinnige Grietje van Minde en de noodzaak om "dezelfen bij aanhouden van dien, (de krankzinnigheid) op ene veilige plaats als wel eer te confineren" (op te sluiten). Besloten wordt nog één keer een brief naar de armmeesters te sturen en hen eraan te herinneren dat zij voor 2/3 de lasten dragen en er zo spoedig mogelijk voor te zorgen dat zij weer naar Leiden wordt teruggebracht "alwaar men mogelijk geen zwaarigheid zal maaken om haar wederom te ontvangen gemerkt haar zwangerheid volgens allen syntomen een bloot verdigsel is geweest." Kennelijk is Grietje dus helemaal niet zwanger en moet ze gewoon terug naar het gesticht. Mocht er door armmeesters geen plaats worden gevonden, dan voelt het Gerecht zich verplicht haar naar Utrecht te moeten overplaatsen (lees: opsluiten) De zaak heeft nu lang genoeg geduurd. Morgen, uiterlijk overmorgen moeten de armmeesters antwoord geven. De brief waarin het bovengenoemde is vastgelegd wordt 'per expresse' naar de WelEd. Gestr. Heer Mr. P.N. Vossius gestuurd "als in deesen affaire met onzen gerechte, van weegens armmeesteren de meeste hebbende gecorrespondeerd."

Een dag al na het versturen van de brief arriveren twee armmeesters uit Alkemade in Mijdrecht om te praten over de ontvangen brief. Zij willen aan het verlangen van het Gerecht voldoen en hebben dat zwart op wit vastgelegd. Zij schrijven:

"Wij armmeesteren van de Oude en Nieuwe Wetering, zo Gereformeerden als Catoliquen, betuigen te inclineren (neiging hebben tot) om ingevalle conform het op gister afgesprokene niet tot stand mogt komen, het domicilieeren naamelijk van Grietje met haaren man in een

klijn huis even buiten het dorp, alvorens tot het uitersten, het confinement over te gaan, nogmaals te beproeven, of men haar niet aan de Nieuwe Wetering zoude kunnen houden. Zo zij herwaarts getransporteert zich niet wel mogt comforteren, blijft men gedwongen in zijn geheel haar te Leiden of te Utrecht te plaatsen. Wij zullen dan nader bericht van Ued. afwachten of de beraamde verhuizing tot stand komt dan niet. En in het laatste geval of den Gerechte van Mijdrecht niet met ons eens is, het hier nog eens met haar te proberen. Gemerkt (dat) de reden waarom zij in 't verbeterhuis geplaatst zoude worden, altijd dezelve blijft en zij daarom voor haar hele leven gecontinueerd zoude worden. W.g Mourits van Tol en Gerrit van den Brand. 15 januarij 1792." De armmeesters van Oude Wetering zijn blijven twifelen aan de echte reden waarom Grietje niet in Mijdrecht mag blijven.

Bron: Notulen vergaderingen gerecht Mijdrecht
Streekarchief Vecht en Venen

Zegel van Paulus Abraham Gillis ?

door Piet Koster

Het zal ongeveer 3 jaar geleden zijn dat er bij het sorteren en ordenen van het oude archief van de Hervormde Gemeente te Waverveen een groot lakzegel gevonden werd met een briefje waarop geschreven stond "zegel Gillis".

Dit zegel dat een middellijn heeft van ca 8 cm, is bevestigd aan een dubbele perkamenten strook. Daar het om een los zegel ging, zonder akte, was het niet meer na te gaan aan welk document dit zegel in het verleden is bevestigd geweest. Op het zegel is te zien een staande Leeuw en langs de rand: "Gillum Ordinum Hollandia". Gillis ordineert voor Holland

Ambachtsheer Gillis van Waverveen

Daar Waverveen in het verleden een Ambachtsheer heeft gekend met de naam Gillis, die tevens Vice Raadspensionaris was van Holland en West-Friesland, is het niet verwonderlijk dat zoiets in het goed bewaarde archief van Waverveen werd gevonden. Om dit

zegel in de toekomst een betere plaats te geven en ook bezoekers aan de kerk van Waverveen iets van de historie te tonen hebben Rie en Coenraad van der Eijk in overleg met Piet Koster dit oude archiefstuk ingelijst met de volgende tekst:

Grootzegel van Meester Paulus Abraham GILLIS geboren 1708 in 's Gravenhage en aldaar begraven op 16 april 1792 in de Kloosterkerk, zoon van Jacob Gillis en Maria Cocq. Ambachtsheer van de hoge heerlijkheid Waveren, Botshol en Ruige Wilnisse 1774-1792 en van de heerlijkheid Waverveen 1766-1792.

Vice Raadspensionaris van Holland en West-Friesland, Pensionaris van Haarlem 1743-1764. Thesaurier-Generaal van de Unie 1769-1785 en Secretaris van de Raad van Staten 1764-1769.

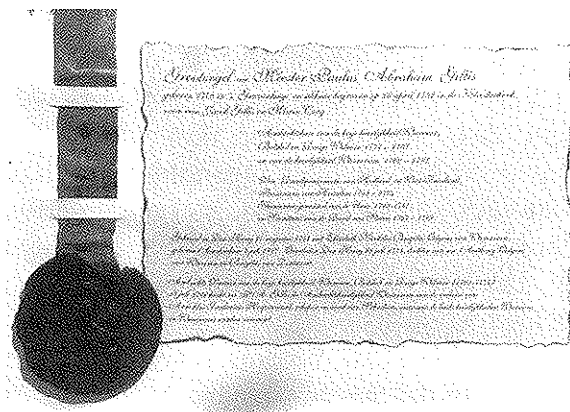
Gehuwd in Den Haag 20 augustus 1742 met Elisabeth Nicoletta Bregitta Oetgens van Waverveen, geboren Amsterdam 7 juli 1707 overleden Den Haag 28 juli 1774, dochter van mr. Anthony Oetgens van Waveren en Bregitta van Dortmont.

Ambachts Vrouwe van de hoge heerlijkheid Waveren, Botshol en Ruige Wilnisse (1761-1774), 17 juli 1766 kocht mr. P.A. Gillis de Ambachtsheerlijkheid Waverveen van de weduwe van Arnoldus Fredericus Hogerwaard, schepen en raad van Schiedam, waarmee de beide heerlijkheden Waveren en Waverveen werden verenigd.

Verwijst Gillum wel naar Gillis ?

In een oude eiken lijst hangt het zegel nu achter glas op een mooie plaats in de kerk van Waverveen. Maar je kan je toch wel afvragen, is dit echt wel een zegel dat door de Waverveense Ambachtsheer is gebruikt? Het is bekend dat Paulus Abraham Gillis Vice-Raadspensionaris was gedurende de periode dat zijn broer Jacob Gillis als raadspensionaris diende bij de Staten van Holland. Jacob Gillis kreeg deze functie in 1746 na het overlijden van Anthonie van der Helm. Jacob Gillis, die altijd gezegd had als republikein te zullen sterven, kiest in 1747 bij het aantreden van stadhouder Willem IV voor

de andere partij en tooit zich met oranje. Hiermee weten de broers Gillis hun hoge positie te behouden. Het kan zijn dat Paulus Abraham Gillis die toen in De Haag verbleef, namens de nieuwe regering verschillende besluiten heeft mogen verzegelen. Zijn echtgenote Elisabeth Bregitta Oetgens van Waveren kwam in 1761 na het overlijden van haar broer in het bezit van de hoge heerlijkheid Waveren, Botshol en Ruige Wilnis, terwijl Gillis in 1766 de heerlijkheid Waverveen wist te kopen. Dus op het oog, is het niet verwonderlijk een zegel van Gillis in Waverveen te vinden. Maar toch, het zegel is niet helemaal gaaf. Aan de rechter bovenrand ontbreekt een klein stukje. Indien hier eens de letters (s en i) zouden hebben gestaan, dan is de oorspronkelijke tekst, op het zegel: "Sigillum Ordinum Hollandia". Dus niet: Gillis ordineert voor Holland, maar: Zegel van de ordinantie van Holland. Dan is dit zegel waarschijnlijk van een oude akte van de Staten van Holland en hoeft het niets met Ambachtsheer Gillis te maken te hebben. Maar hoe het ook zij, men zal dit oude zegel in Waverveen goed bewaren.

Het bewuste zegel met de daarbij gemaakte en hiernaast afgedrukte tekst

Toen en nu het leven

Bewerkt door Jan Rouwenhorst

Herinneringen van Floor van Spengen (1906-1988)

Op 15 juni 1988 overleed de Mijdrechtse middenstander Floor van Spengen op 82-jarige leeftijd. In de wijde omgeving was hij een bekend figuur. Al als jongen bracht hij allerhande huishoudelijke artikelen aan de man. Door weer en wind, met een kruiwagen en op de fiets, ging hij zijn klanten af. Begonnen vanuit Vinkeveen verhuisde hij naar Mijdrecht, waar hij zich vestigde in de Dorpsstraat. Floor van Spengen schreef begin jaren '80 een aantal herinneringen op. Deze historische bron telt zo'n 40 handgeschreven pagina's. Het document is door het echtpaar G.J.J. van der Helm uit Mijdrecht beschikbaar gesteld aan de historische vereniging. Mevrouw Van der Helm is een dochter van Floor van Spengen.

Hieronder volgt het eerste deel. Het betreft de periode tot eind 1932.

“Ik ben geboren op 10 juni 1906 in Vinkeveen. (...) Mijn moeder had al eens tegen mij gezegd dat ik een naarling van een kind was, want ik wilde slecht groeien en had zware Engelse ziekte (verweking van de botten), dat toen veel voorkwam onder de kinderen. Ik was de tweede Floor, de vijfde van de kinderen. De eerste werd geboren op 14 januari 1905 en overleed ruim twee weken later, op 1905. Toen ik geboren was, was mijn moeder op 9 maart 23 jaar geworden en had al vijf kinderen gehad. De jongste was Karel (van Spengen), zodat ze een gezin heeft gehad van 17 kinderen. Twee van de vijf overleden kinderen heb ik nog gekend: Sophia Elisabeth, geboren 4 september 1916 en overleden op 8 februari 1917. Ik zie haar nog in mijn gedachte in de wieg liggen: zwarte kop met haar, flink kind, maar te hard gegroeid. Ze kreeg stuipen en was gauw weg. Dat had men veel in die tijd, nu hoort men er haast niet over. De andere was de tweede Johannes Hendrik, geboren op 9 augustus 1915 en overleden op 14 oktober 1918. 's Morgens was hij met mij nog mee geweest om schillen op te halen voor vaders paard en 's middags rond een uur of drie is hij voor in de wetering verdronken. Hij lag voorover op zijn buik in de sloot, vermoedelijk door de schrik in het water dood getroffen. Ik zat thuis een emmer aardappelen te schillen of bonen te haren en toen misten we hem. Vader en moeder zoeken en toen zei oude vrouw Verrijn aan de overkant: “Wat ligt daar?” Toen was hij al een eindje van de waterkant afgedreven.

Mijn moeder heeft altijd een heel zwaar leven gehad. Ze is in de zorgen getrouwd en in de oorlogsdagen (april 1942) in de zorgen overleden. Ik was elf jaar, toen zat ik al in de

handel. Mijn vader kocht toen een hele partij pondspakken stoftabak. Dat was in de Eerste Wereldoorlog in 1917, goeie tabak was haast niet te krijgen. En toen ben ik die tabak gaan uitventen. Ik weet het nog goed: oude Kleinzoon de scheepmaker, boertje Van Rijn en vele anderen. Ik verkocht het voor f 1,20 per pond. Na de lagere school moest ik meteen de tuinderij in, mijn eerste baas was Piet Burggraaf en later kwam ik bij Hein Gijssen en Van de Wild in Demmerik.

Later ging ik werken op de kurksteenfabriek in Mijdrecht. Dat kwam zo: Bram Schoe was in de kost bij mijn grootmoeder in Mijdrecht en die had mijn vader verteld dat ik op die kurksteenfabriek werk kon krijgen en meer geld verdienen. En... dat was ook zo, want het was aangenomen werk: hele grote zakken met kurkschilfers, zwart en blank door elkaar, op een tafel uitstorten en uitzoeken. Blank en zwart scheiden, want van de zwarte schilfers werden zwarte pekkurkplaten gemaakt. Dat was toen ongezond werk voor diegenen die ze moest bakken in de open pekovens. Ikzelf had er geen last van, want ik werkte op een andere afdeling. Wel moest ik er door heen lopen en dan kon je diegenen die de platen maakten op een afstand van 5 tot 6 meter niet zien staan door die vuile teerrook. De deuren stonden altijd wijd open, want afzuigers bestonden er toen nog niet. Het was toen erg ongezond werk. Van de blanke kurk werden asbest schalen gemaakt, model net als een half stukje ronde goot. Daar heb ik later ook nog aan meegeholpen, samen met Willem Maayenburg uit Wilnis. Dat werk was nog veel ongezonder; gelukkig heb ik er niet lang gestaan. De fabriek is later stil komen te liggen. Ik heb ook nog een tijdje bij de

kettingkastenfabriek De Hertog en Kooi gewerkt en later ben ik op de koekfabriek Doesburg terechtgekomen. Daar zat ik met jongens en de oude Van Schaik op de blikkenzolder oude koekblikken weer op te knappen. Die werden als nieuw weer beplakt en dan moest ik ze met een platte wagen naar de meiden brengen die er weer koek inpakten. Er werkten ook zo'n 60 Amsterdamse meiden. Die kwamen met de trein. Op de blikkenzolder kregen we nooit koek te eten en als ik dan bij de meiden de lege blikken kwam brengen, vroeg ik om een blik koek. Als ik dan de oude blikken weer oplaadde, zat er een vol blik koek tussen voor de jongens en mij. Maar één keer ben ik erin gelopen. Ik was weer geladen met oude blikken en natuurlijk zat daar ook weer een vol blik koek tussen. Maar, daar kwam Henk Verburg aan! Die was chef op de fabriek van Doesburg. Het was vermoedelijk verraden werk. Hij kwam bij mij de blikken nazien en vond er blik koeken tussen. Ik kreeg een geldboete. Ik verdiende fl. 6,50 per week en hield toen fl. 5,50 over.

's Morgens ging ik met de trein van Vinkeveen naar Mijdrecht. Dat deed ik ook al toen ik op de kurksteenfabriek werkte en 's avonds ging ik meestal lopend terug naar Vinkeveen, dan had ik 15 cent verdiend.

Ik ging weer in de handel. Want mijn vader had kisten met pakken lucifers gekocht en daar kon ik 5 cent op een pak mee verdienen. Als ik dan een 40 of 50 pak per dag had verkocht, dan verdiende ik meer dan op de fabriek. Later nam ik van mijn vader ook andere handel erbij, zoals stoffers en schuiers. Vader kocht bij Ruiter & Zn op de Kloveniersburgwal in Amsterdam ook nog klosjes garen, band en elastiek voor kousenbanden. Met die hele handel ging ik toen met de fiets op pad. Ik had voor het eerst een oude fiets met losse bagagedrager voorop. En op een zaterdagmiddag, want ik ventte ook op zaterdag, had ik ook reclameblaadjes gekregen van Maarten Kamper, die was toen met de Boas Spaarbank in de weer. Ik deed over het rondbrengen wel een week, want onder het venten gaf ik zo'n blaadje af. Ik kreeg vijf gulden voor het rondbrengen, dus meegenomen. Op die zaterdagmiddag reed ik met de fiets rond toen ik Jan Wiggers tegen kwam, die zei: "Geef mij ook z'on blaadje" en hij trok toen aan mijn fiets. Ik verloor de macht over het stuur en reed met mijn mand vol spullen het water. Het was

dat smalle slootje bij de weduwe Vrouw Bus. Zelf kwam ik droog over, omdat ik over de fiets heen sprong. Alles lag ondersteboven met de mand in het water. Ik heb alles nog een beetje er uitgevist. Mijn vader kwam er aanlopen. Die was even daarvoor bij de Gereformeerde kerk aan het harken en had van iemand gehoord wat er gebeurd was. Hij was nogal kwaad op mij, en... in het water dreven nog een paar klosjes garen, waar ik niet goed bij kon komen, omdat de slootkant nogal hoog was. Vader zou ze pakken en schoot met beide benen het water in en ikzelf was nog droog.

Een week later stond er op zaterdag een stukje met rijm in de krant, gemaakt door kapper Hoogendoorn, dat weet ik nog heel goed. Maar voor straf mocht ik niet meer op de fiets venten. Vader kocht een platte tweedehandse kruiwagen bij Jan Beukers. Die heeft hij opgeknapt, want er waren er meer die met een kruiwagen liepen. En daar ventte ik mee van Achterbos naar Donkereind, in Waverveen en de polders, plus Wilnis en Mijdrecht, de Mijdrechtse Derde Bedijking. Later ook in de Woerdense Verlaat, Westveense Kade, Molenland af en zo weer naar Vinkeveen. Ook naar de Groenlandse Kade in Vinkeveen, langs de molen van Griffioen naar de Winkeldijk, de Stokkelaarsbrug en dan Waver door terug naar Vinkeveen. Maar al gauw liet ik mijn kruiwagen onderweg gestald staan bij de boeren. Dat gebeurde in Baambrugge en de Stokkelaarsbrug bij (?) en Jaap Oussoren(?). Ik liep mijn route door het (wei)land en kwam dan achter de Botsholtse schuur weer op de weg terecht en zo deed ik ook in de Woerdense Verlaat, op de Molenkade en in Mijdrecht. Dan liep ik zonder kruiwagen naar huis en 's morgens haalde ik hem weer op en ventte verder. Ook in de winter gehad dat het erg koud was. 's Middags begon het eens te sneeuwen op de Winkeldijk in Abcoude. De kruiwagen werd tussen 3 en 4 uur neergezet bij een boer en met een zak over mijn kop ben ik naar huis gelopen. Zo ging het ook meermalen vanaf andere plaatsen en de andere morgen door de sneeuw lopen. In de harde winter van 1922 of 1924 heb ik gehad dat ik ventte op de Westveense kade en tegen zessen bij de laatste klant, boer Bosman, kwam. Ik heb hem schaatsband verkocht en ging achter de boerderij de sloot af met de kruiwagen over de Wilnissse plas. In het donker over het ijs, want er lag heel zwaar ijs en er waren geen wakken. Ik

kwam in Wilnis terecht achter café Koot (nu De Zwart) en zo weer terug naar Vinkeveen. Ik verdiende toen al meer dan andere jongens of een boerendaggelder. Maar het was wel zwaar werk en ploeteren door de sneeuw. Van auto's had je geen last, die waren er haast niet. 's Zomers had men zwarte poten van de koolas die veel op de weg gegooid werd.

Ik denk dat ik tegen de twintig was, toen ik het zat werd met de kruiwagen te lopen, want toen ik Toen ik achttien jaar was heb ik geloot voor militaire dienst en toen reed ik nog volop met de kruiwagen. Mijn vader kocht een vrachtfiets bij Henk Verhoek in Donkereind, want dat was een klant van mij. Daar heb ik jaren mee gereden en ben steeds meer gaan verkopen. Ik ben ook gloeilampen gaan verkopen, merk Apex en Philips. Moeder was nijdig dat ik ook daar weer in ging doen. Ik zei tegen haar: "Hoe meer rekeningen je krijgt, des te beter het wordt." En dat werd het ook, want vader nam toen ook mee langs de weg. En op het laatst hadden wij het grootste contract uit de omtrek met Philips. De boeren waren nogal zuinig op het licht en het kleinste lampje van Philips, op het nachtlampje na, was 15 Kaars. Apex had ook 10 Kaars lampjes. Dan verkocht je bij de boeren 6 stuks gelijk 10 of 15 Kaars lampen. Bij de Apex lampen voor 3 cent per stuk inkoop kon de naam van H.W. van Spengen er op gedrukt worden en voor reclame hebben we dat ook gedaan. Mijn broer Joop heeft er nog altijd zo'n bedrukt lampje dat nog kan branden. Ik had een grote kist met goederen voor op de vrachtfiets en achterop ook een grote bagagedrager. Daarop had ik een grote koffer met gloeilampen er in en onder die koffer één vloerkleed met kleine matjes en kleedjes. Het eerste vloerkleed dat ik verkocht heb was een 16 els Taffiebels karpert, rood-zwart gestreept. Vanwege de vracht achterop, moest ik mijn been altijd over de stang van de fiets gooien.

Het kleed heb ik verkocht op de boerderij met de naam De Boer op de Wilnsisse Zijweg in de polder bij Vinkeveen.

Vader heeft altijd al in karpetten gedaan. Later heb ik ook veel vloerzeil gelegd. Eerst was dat linoleum en later meer balatum. Meermalen heeft vader de wagen leeg moeten maken omdat wij linoleum en karpetten, dat ik verkocht had, weg moesten brengen. Want op de fiets kon dat

niet, dat zware linoleum verrijden. 's Morgens begon ik nooit vroeg. Ik zette die kist met spullen en de koffer en de kleedjes onderweg bij een boer en ging met de lege fiets naar huis. Vooral in de zomer ventte ik tot laat in de avond, soms wel eens tot 9 uur.. Dan zat de vrouw voor het huis op een bank te breien en de boer had achter op zijn werf nog wat te doen. Dan had ik dan nog al eens veel geluk dat ik aan beiden wat verkocht. En je had alles niet bij je, maar je noemde het wel op en dan maakte ik het dan de volgende morgen klaar om mee te nemen. Ook veel weckglazen en Keulse potten verkocht om in te maken.

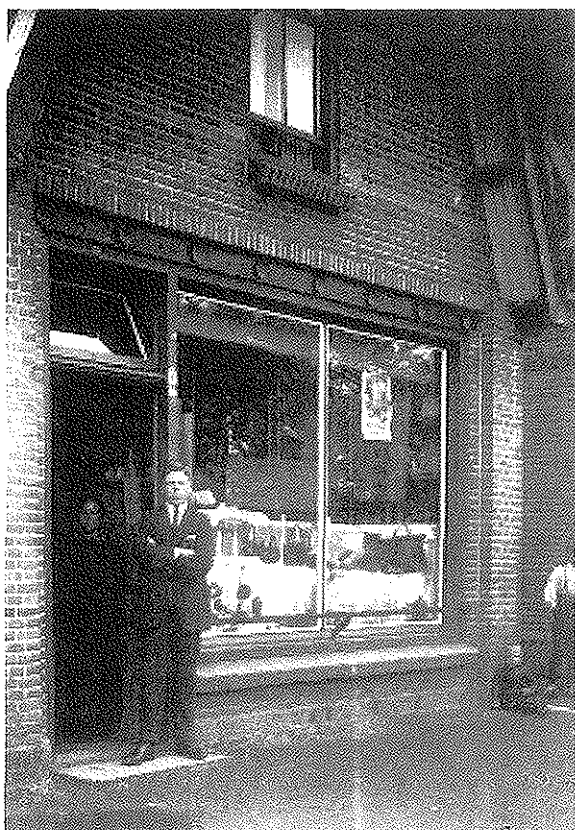
Ik heb wel boeren gehad die 100 stuks weckglazen tegelijk kochten. Ik verkocht ook eens aan een boerin in Ouderkerk aan de Amstel 100 stuks in een keer. Zij belde haar zuster op, die woonde in Ransdorp boven Amsterdam en vader heeft die bestelling op de fiets in een grote mand naar Ransdorp gebracht. Dat was in 1928 of 1929. Toen zei vader nog: "Daar staat een kerk met een hele scheve toren." En die staat er nog steeds. Ben er ook meermalen langs heen gekomen en heb er met mijn vrouw over gesproken.

De eerste haardkachel die ik verkocht, was ook zo 1928-1929. Voorheen waren het potkachels met hekwerk er om heen. Die heeft vader ook met de wagen gebracht en samen hebben wij hem gezet. Ook deed vader al jaren in kachels. Die eerste haardkachel hebben wij verkocht bij bakker Van Dam in de Woerdense Verlaat. Nog even over die weckglazen. Daar hadden wij toen eens tweejaar achter elkaar het grootste deel weckglazen betrokken van de firma Van der Heiden uit Leiden. Daar kregen wij speciaal bericht van en nog een paar procent extra korting.

Nu hoe ik aan mijn vrouw gekomen ben.

Ik was alleen gaan fietsen op een zondagavond. Ik had een fiets met nikkelen velgen. Ik kwam in Aalsmeer terecht, even voorbij de watertoren op het dorp aan. Daar wandelden drie dames. Ik maakte er een praatje mee en wandelde verder mee. Het werd tijd voor de dames om naar huis te gaan en een ieder ging zijn eigen weg. Met een er van liep ik mee en ik bracht haar naar huis. En vroeg toen hoe haar naam was. En ze zei dat An Piet de naam was. Ik denk: "An Piet? Die houdt mij voor de gek." Want zo'n korte naam had ik nooit gehoord. Ik wilde haar nog

een zoen geven, maar dat ging niet door. De volgende week zondagavond heb ik haar weer gesproken en ben met haar mee gelopen. Ze zei dat ze die volgende week ging verhuizen naar de Aalsmeerderweg 74. Ik die volgende zondagavond weer heen en trof haar op de afgesproken tijd. Al gauw ben ik bij haar ouders in huis terecht gekomen. Dat huis hebben ze toen laten bouwen, met een grote kas er op. Het was 1929, ongeveer oktober, met een heel grote buitentuin. Op 9 januari 1930 was ze 20 jaar geworden. Op de verjaardag geweest en ik heb haar gegeven een gesabbeneerd (gesatineerd) kleedje, een soort fluweel met bloemdecor er op, gekocht bij de firma Wijers in Amsterdam. Daar deed vader al jaren zaken mee. Leuke avond gehad. Geen drank op tafel, wel een heerlijk bak thee, want ik dronk toen geen koffie. Als het nu ook zondagsmiddags werd het nu steeds kreeg ik altijd thee geschonken. Trouwens, drank heb ik nooit op tafel gezien en dat was bij ons ook zo en dat is maar goed ook.

Floor staat voor de winkel van z'n ouders. Hij is dan 20 jaar. In de deuropening staat zijn moeder. Zittend tegen de muur Karel van Spengen. Geheel rechts op de foto en slechts gedeeltelijk zichtbaar staat Wim van Spengen. De winkel aan de Herenweg 109 in Vinkeveen is nu een elektriciteitszaak en eigendom van Gerrit en Mar van Spengen.

(foto beschikbaar gesteld door de heer en mevrouw Van der Helm)

Zo ook kaarten, heb ik bij hen en bij ons nooit op tafel gezien, zodat ik niet kan kaarten en ook niet kan biljarten. Ik wou het nooit leren, omdat ik langs de weg was en dat moe je ook niet doen om je kop boven water te houden. Trouwens ik heb tot de laatste dag altijd geld aan mijn vader overgegeven van wat ik verkocht had. Ik kreeg wel zes gulden zakgeld per week. Dat was in die tijd heel wat, want kostgeld als nu was er toen niet bij.

Verkering met wat mijn vrouw is geworden, heb ik gehad van ongeveer half september 1929 en in 1931 hebben wij ons verloofd. De ringen hebben wij samen in Amsterdam gekocht. En op 19 mei 1932 zijn we getrouwd. Zij was 9 januari 1932 22 jaar geworden en ik werd 10 juni 1932 26 jaar. Samen hadden wij f 1.100,- bij elkaar en daar heb ik f 200,- van afgegeven aan mijn vader, omdat mijn moeder slecht slapen kon, omdat mijn vader steeds over dat geld inzat (?), dat ik onderweg had staan, daar ik in die tijd al op afbetaling verkocht. Toen zei ik tot mijn vader: "Ik zal je die f 200,- geven en dan geeft u dat eetservies, wat al een tien jaar op de plank in de winkel staat. Toen zei moeder: "Je krijgt dat eetservies" en dat vond vader ook goed. En een bed met tweepersoons ledikant heb ik gehad. Meer konden ze niet geven. En met die f 900,- zijn we dan begonnen. Maar kocht toen die tijd voor een f 300,- een slaapkamer- en een huiskamer ameublement. Wat ik ook nog mee kreeg van thuis: de vrachtfiets met de kist met goederen en de koffer met gloeilampen met wat kleedjes en matjes, wat allemaal op de fiets zat.

Om nog even terug te komen: de eerste radio die ik verkocht, was in najaar 1929 aan de heer Den Ouden in De hoef. Hij was daar postbode. Volgens anderen was hij erg stellig, maar ik kon goed met hem overweg. Het was een ijzerk(?) radio, met een losse dekstel bovenop met een apart een platte luidspreker bovenop. Alles ongeveer f 245,-.

Maar om verder te gaan, op 20 mei 1932 ben ik voor mezelf begonnen met de rest geld wat er nog over was. Maar ik bracht goud mee: dat waren de klanten langs de weg, dat ging gewoon door. We gingen wonen op de Kerkweg in Vinkeveen, tegenover het R.-K. kerkhof. Daar hebben we gewoond tot 24 december 1932.

Een dagje rijksarchief

Veel artikelen in de Proosdijkoerier vinden hun oorsprong in het streekarchief Vecht en Venen. De archiefbewaarplaats bevindt zich in een kluis in het gemeentehuis. Veel meer gegevens over De Ronde Venen bevinden zich in de rijksarchieven. Onder andere die in de stad Utrecht

Voor een bezoek aan het rijksarchief te Utrecht moet je altijd een hele dag uittrekken. Even een uurtje iets opzoeken is er vanuit Wilnis niet bij. De tocht naar Utrecht begint steevast met de keuze openbaar vervoer of eigen auto. De bus brengt je redelijk snel naar Utrecht, maar dan sta je bij het station. Om bij het archief te komen moet je verder de stad in. Duurt allemaal erg lang met het lokale busvervoer. Dus toch maar weer met eigen vervoer en dat is heel goed te doen. De route gaat via de A2 over de ringweg Utrecht noord, bij de derde rotonde rechtsaf, dan weg volgen. Na ca. 1 km begint wat slingerwerk langs flats, dan bij de stoplichten rechtdoor, na 100 meter bij weer bij een stoplicht linksaf. Recht ziet u dan het gebouw van het Utrechts archief waar zowel de stukken van de stad Utrecht als die van de provincie zijn opgeslagen. Reistijd vanuit Wilnis een half uurtje. Parkeergelegenheid is er in overvloed en gratis. Bij de receptie wel je archiefpas laten zien. Je wordt dan in het computersysteem 'gezet' waardoor je recht krijgt archiefmateriaal aan te vragen. Onderweg praten we over het doel van het bezoek. Vooraf hebben we allerlei doelen bepaald, maar of het lukt deze te bereiken is een tweede. Meestal kom je bij het zoeken in archieven allerlei interessante dingen tegen waardoor je geneigd bent een zijspoor op te gaan en het oorspronkelijke doel gemist wordt.

Dit keer zijn we op zoek naar de achtergronden van het pand Dorpsstraat 23 te Mijdrecht. Beter bekend als het notarishuis omdat bijna 100 jaar lang drie generaties Van der Heijden in dat pand het notarisambt hebben uitgevoerd. Na veel gedoe, daarover meer in een volgend promotie artikel, is het pand in de jaren zestig van de 20^e eeuw tot nationaal monument verheven. Eerder onderzoek naar de geschiedenis van het pand leverde alleen maar vragen op. Zo weten we nog steeds niet wie het pand gebouwd heeft en wie de eerste bewoners waren. In notariële akten vonden we wel wie waarschijnlijk de tweede

bewoner was. Dat zou ene Hendrikus Abraham van Doorn moeten zijn. Hij is rond 1800 schout van Mijdrecht en ouderling van de Hervormde gemeente. Tot 1808 kom je hem onder die naam tegen in stukken van de kerk en het gerecht. Later zie je hem vermeld als H. A. van Doorn van Noordscharwoude. Voor fl. 10.000 blijkt hij dan de heerlijkheid Noordscharwoude te hebben gekocht en mag dat feit achter zijn naam vermelden. In 1821 overleed Hendrikus van Doorn. Zijn erfgenamen lieten toen zijn enorme nalatenschap veilen en kochten delen er van terug waaronder huisnummer 97. Uit andere stukken weten we weer dat huisnummer 97 het huidige pand Dorpsstraat 23 is. Hoe we dat weten? Uit oude kadasterstukken waar de Historische Vereniging kopieën van heeft. In 1832 werd het kadaster opgericht en tekeningen uit die tijd laten de oorspronkelijk gebruikte huisnummering zien en daar staat huisnummer 97 vermeld. De plek er van volgt uit de beschrijving in de veilingakte.

Een ander doel dat we hebben is er achter te komen hoe is gegaan met de teruggave van het kerkgebouw en het pastoriegebouw te Mijdrecht rond 1590 'geposideerd' (in bezit genomen) door de toen geheten Reformatorische gemeente later werd dat de gereformeerde gemeente en weer later in 1814 de Nederduitsch Hervormde gemeente. Na de revolutie in 1795 kwam de macht aan het volk en op 11 oktober 1798 vaardigde het Intermediair uitvoerend bewind een publicatie uit waarin de tijdens de reformatie in bezit genomen kerken moesten worden teruggegeven aan de "voormalig heerschende kerkgenoodschappen". De burgerlijke gemeente moest dat regelen. Dat is het gerecht Mijdrecht. Hoe dat is afgelopen weten we inmiddels allemaal, maar wat er aan vooraf ging weten we sinds kort. Het staat allemaal beschreven in de vergaderverslagen van het Gerecht Mijdrecht tijdens de Bataafse periode. Jammer dat de vergaderverslagen in het Mijdrechts archief maar tot 1806 doorlopen.

Verslagen van na die tijd ontbreken. Jammer is ook dat in de verslagen van vergaderingen van de kerkenraad en kerkvoogden van de Hervormde gemeente met geen woord gerept wordt over dit onderwerp. Reden te meer eens te gaan kijken in het rijksarchief. Misschien dat de verslagen van de Classisvergaderingen wat meer licht kunnen brengen. De derde zaak die ons bezig houdt is de erfenis van mevrouw Van Wieringen en de Mijdrechtse tuinder die daar aanspraak op meende te maken. De man is veroordeeld wegens falsificatie, maar wat die aanspraken inhielden, is nooit goed boven water gekomen

In leeszaal 1 staan een twintigtal tafels met redelijk geriefelijke stoelen. Er is gelegenheid een laptop aan te sluiten en je mag zelfs met een digitale camera opnamen van de stukken maken. Als je maar geen flitslicht gebruikt, dat is niet toegestaan, want flitslicht kan de leesbaarheid van de stukken beïnvloeden. Inkt van toen en flitslicht van nu verdragen elkaar niet, volgens de archiefbewaarder. Op iedere tafel liggen boeken waarin de toegangen tot het archief. Onder de 'N' vinden we de toegang tot de notaris archieven. We zoeken daarin naar stukken van notarissen in de periode tussen 1752 en 1792. Gijsbert van Bork blijkt de toen praktiserende notaris te Mijdrecht. De aanvraag voor stukken moet je indienen door deze in een PC in te tikken. Je mag per uur maximaal vijf stukken aanvragen. Al snel nadat de aanvraag is ingetikt, wordt het gevraagde materiaal door vriendelijke ambtenaren op je tafel bezorgd.

Alle notariële akten uit die tijd blijken te zijn samengebonden in een boekwerk. Een index op naam laat je de namen van de betrokkenen zien. Zoeken op namen als Hensuma, Van Dishoeck of Van Wieringen is dan simpel. Bij dat doorbladeren krijg wel je een goed idee voor welke zaken de Mijdrechtenaar in die tijd een notaris nodig had. Het merendeel van de akten bestaat uit kustingbrieven (hypotheekakten) en plegtbriefjes (onderhandse leningen). En stevast worden die akten allemaal verleden in aanwezigheid van de schout en opgeschreven door de gerechtssecretaris. Die verdienden daar hun boterham mee. Het zijn de zogenaamde emolumenten verbonden aan de door hen gekochte ambten.

Achtereenvolgens worden bekeken de stukken van de Proosdij van St Jan, de stukken die betrekking hebben op de overdracht van de ambachtsheerlijkheid Oudhuizen naar Cornelis Beerninck in 1715, de naasting van onroerend goed in Mijdrecht door diezelfde Cornelis Beerninck. Maar geen woord over de huizinge op nummer 97. Wel een waterkaart van Mijdrecht van rond 1580. De bereidwillige archivaris maakt er gelijk een kopie van en verklaart het middeleeuwse handschrift waarin de namen van de vaarten zijn geschreven.

Een ander stuk laat zien dat in 1792 ene Adrianus Verdam aan prins Frederik Willem van Nassau proost van St. Jan te Utrecht en heer van Oudhuizen een verzoek richt tot het uitoefenen van het notarisambt. Ook dat was een van rechten van de proost. Het benoemen van notarissen. De naam Adrianus Verdam komen we later in het Mijdrechtse archief veelvuldig tegen. De families Verdam en Van Wieringen, zo kan rustig gesteld worden, zijn de grondleggers geweest van het Mijdrecht zoals dat toen gegroeid is.

Onderzoek in de boeken van de Classis Utrecht levert niets op met betrekking tot de naasting van kerkgebouwen en de teruggave ervan. Wel worden we attent gemaakt op een ruzie tussen de predikant van Waverveen en die van Vinkeveen die in 1858 bijna een afscheiding tot gevolg had. Het ging over dopen op zondag en andere onwelgevalligheden tussen de heren. Hierover meer in een volgende Proosdijkoerier. Meer succes hadden we met het onderzoek naar de bewoners van Dorpsstraat 23. Daartoe behoorde o.a. ene A.J. Klaus. Deze voormalige schout van Wilnis en commandant van de gewapende burgerwacht te Mijdrecht blijkt in 1822 met de noorderzon vertrokken. Hij wordt gepakt en wegens malversaties veroordeeld tot tien jaar tuchthuisstraf. De vrouw van Klaus, tevens de schoonzuster van Hendricus Abraham, krijgt de deurwaarder op bezoek en alle aanwezige goederen in het huis op nummer 97 worden op papier gezet. De inventaris omvat maar liefst 32 pagina's. Langzaam maar zeker komt door nauwgezet onderzoek de geschiedenis van een Mijdrechts monument tot leven. In een van de volgende Proosdijkoeriers zullen we ook hier dieper op ingaan.

Mededelingen

"Een eindeloze hobby: Genealogie!"

Op zaterdag 6 oktober 2001 wordt door de Cultuur-historische Vereniging Ter Aar een Genealogische Dag georganiseerd en tegelijk een 4 maanden durende expositie geopend met als motto **"Een eindeloze hobby: Genealogie!"** De genealogische dag wordt gehouden in sport- en evenementencentrum "De Vlinder" Aardamseweg 75 2406 CB Ter Aar (tel. 0172-605731). Recht tegenover 'De Vlinder' ligt het museum van de vereniging waar de expositie wordt gehouden aan de Westkanaaldijk 118, 2461 GW TerAar. Aanwezig zijn zo'n 12 historische verenigingen uit de regio, waaronder ook onze eigen vereniging. Ook de streekarchieven van Woerden en Alphen aan den Rijn zijn aanwezig alsmede de ProGen Gebruikers Groep. Allerlei inlichtingen kunnen worden verkregen. Het belooft een gezellige dag te worden. De openingstijden zijn van 10.00 tot 16.30 uur. De toegangsprijs bedraagt fl. 3,00 (kinderen fl. 1,50) en er is mogelijkheid tot lunchen. Er is voldoende parkeergelegenheid en de bus stopt voor de deur.

Jacob Cornelisz. van Oostsanen

Als u dit blad ontvangt is de officiële opening van de tentoonstelling van het werk van Jacob Cornelisz. van Oostsanen in de parochiekerk van de H. Johannes de Doper in Mijdrecht/Wilnis waarschijnlijk al achter de rug. Dank zij de sponsors en de geweldige medewerking van het kerkbestuur, die het kerkgebouw beschikbaar heeft gesteld, zijn wij er samen met het bestuur van de Stichting Museum "In de Veenen" in geslaagd deze tentoonstelling de inwoners van De Ronde Venen aan te kunnen bieden. Het spreekt voor zich dat dit niet de plaats is om uitleg te geven van de tentoongestelde werken want daarvoor is een bezoek aan de expositie de aangewezen gelegenheid. De tentoonstelling is voor een ieder gratis te bezichtigen van 6 tot en met 30 september 2001 op zondag van 13.00 uur tot 16.00 uur en van dinsdag tot en met zaterdag van 14.00 uur tot 17.00 uur. Tevens op donderdag- en vrijdagavond van 19.00 uur tot 21.00 uur en op zaterdag 8 september (open monumentendag) van 10.00 uur tot 17.00 uur. U komt toch ook? Het is de moeite waard!

Algemene ledenvergadering

Bij deze editie van "De Proosdijkoerier" ontvangt u de agenda voor de algemene ledenvergadering in november a.s. Het is wel erg vroeg om nu reeds de agenda te ontvangen maar gezien de kosten van een afzonderlijke bezorging lijkt ons dat wel verantwoord. Als u deze vergadering wenst bij te wonen verdient het aanbeveling de datum te noteren. Voor plaats en datum verwijzen wij naar de genoemde agenda.

Oproep

De Proosdijkoerier mag zich verheugen in een grote belangstelling. We naderen de 600 abonnees en het bestuur is druk bezig via een promotiecampagne dit aantal naar 1000 te tillen. Het gemiddelde voor een gemeente met 35.000 inwoners. Veel abonnees bewaren de uitgaven. Een enkeling gooit ze na het lezen in de vuilnisbak want er is al zo veel papier in omloop. Een andere mogelijkheid in plaats van weggooien is het blad doorgeven aan vrienden en bekenden. Daarmee helpt u mee het leesgebied te vergroten en helpt u ons met onze doelstelling "belangstelling te wekken voor de geschiedenis van De Ronde Venen en een stimulerend aandeel te leveren in de ontwikkeling van de regionale- en plaatselijke geschiedenis.

Nieuwe leden (vanaf 1 mei 2001)

Een **van harte** welkom aan de onderstaande zestien nieuwe leden van onze vereniging.

Mevr. C. Annes-Ockhuizen	Mijdrecht
Mevr. A. van Ginkel	Wilnis
Mevr. C. van den Heuvel-Verlaan	Vinkeveen
G. van der Heijden	Mijdrecht
H.M. Hilgardenaar	Waverveen
G.J.B. Houtkamp	Mijdrecht
M.C. Langeslag	Wilnis
L. Meijer	Wilnis
W. Pauw	Mijdrecht
E. W. Poelwijk	Mijdrecht
C.J.P. Samsom	Mijdrecht
L.C. Schaaders	Mijdrecht
R.W.A. van Scheppingen	Mijdrecht
B.J.M. Top	Mijdrecht
M. Uittenbogaard	Mijdrecht
N.J.I. van Zanden	Utrecht

Zelfs in de zomermaanden en tijdens de vakantie kunnen wij nieuwe leden verwelkomen. Een verheugend verschijnsel.

Midden in de samenleving

Rabobank De Ronde Venen is een bank met een missie ● Als brede coöperatieve financiële dienstverlener helpen wij onze klanten, leden alsmede onze leef- en werkomgeving bij het realiseren van ambities ● Wij doen dit door het creëren van een op wederzijds respect gebaseerde langdurige, duurzame én betekenisvolle relatie ● Dit is onze natuurlijke eigenschap, opdat een ieder zal zeggen: "Rabobank De Ronde Venen is mijn bank"

Rabobank
De Ronde Venen